“Нуркайлар” 131нче балаларның танып белү-сөйләм үсешен өстенлекле гамәлгә ашыручы гомумиүстерешле балалар бакчасы” муниципаль бюджет мәктәпкәчә белем бирү учреждениесе

“КИЛЕШЕНДЕ”
“Нуркайлар” 131 нче балалар бакчасы
МБМББУ өлкән тәрбияче
________Шарафутдинова Э.Н.
«29» август 2022 ел

«РАСЛАНДЫ»
Нуркайлар” 131 нче балалар бакчасы”
МБМББУ мөдире
________Литвинцева Л.С.
«27» август 2022 ел

Каралды һәм кабул ителде
педагогик советта
Протокол №1
«29» 08 2022 ел

5 нче санлы икенче кечкенәләр төркеменең
2022-2023 нче уку елына
гомумүстерешле белем бирү юнәлешендә
белем бирү эшчәнлегендә
эш программасы

Программа авторы:
Мухтарова Резеда Әмирҗан кызы

Яр Чаллы шәһәре

2022 г.

ЭЧТӘЛЕК

Кереш

1. Максатчан бүлек.

1.1.Аңлатмалы язу.
1.1.1. Программаны тормышка ашыру максаты һәм бурычлары
1.1.2. 3- 4 яшьлек балаларның шәхси һәм яшь үзенчәлекләре
1.1.3. Төркем эшчәнлегенең төп юнәлеше
1.1.4. Программаның принциплары
1.2. Максатчан юнәлешләр

2. Эчтәлек бүлеге

2.1.Белем бирү эшчәнлегенең эчтәлеге
2.1.1.Социаль-коммуникативүсеш өлкәсе
2.1.2.Танып белү үсеш өлкәсе
2.1.3.Сөйләм үстерү үсеш өлкәсе
2.1.4.Нәфасәти үсеш өлкәсе
2.1.5.Физик үсеш өлкәсе
2.2. Гаилә белән үзара аралашу
2.3 2022 – 2023 уку елы өчен комплекслы – тематик планы

3. Оештыру бүлеге.

3.1.Материаль-техник кулланма.
3.2. Программа һәм методика белән тәэмин итү.
3.3.Үстерешле предметлы тирәлек.
3.4. Көндәлек режим.
3.5. Турыдан- туры белем бирү эшчәнлегенең расписаниесе.
3.6. Сәламәтләндерү чаралары.
3.7. Традицион вакыйгалар, бәйрәмнәр, чаралар.

Кереш.

“Об образовании в Российском Федерации” Федераль кануны нигезләнеп, Россиядә мәктәпкәчә белем бирү гомуми белем бирүнең беренче дәрәҗәдәге статусын алды. Белем бирү программаларын тормышка ашырганда мәктәпкәчә белем бирү ФДББС “Об утверждении федерального государственного образовательного стандарта дошкольного образования» (Приказ Министерства образования и науки Российской Федерации № 1155 от 17 октября 2013 года), нигезендә җайга салына. Аның төп бурычы- мәктәпкәчә яшьтәге балаларның тулы кыйммәтле яшәеше өчен уңайлы шартлар тудыру, шәхес культурасының нигезле җирлеген формалаштыру. Программаны төзегәндә белем бирү үсешендә хәзерге заман халыкара тенденцияләр исәпкә алынды:

- балада әйләнә-тирәгә яңа караш формалаштыру;
- практикада белем бирүнең төп юнәлешләрен (экологик, экономик, социаль) тормышка ашыру;
- эшчәнлектә балаларның шәхси тәҗрибәләрен (көнкүреш, культура, социаль, әхлакый) актив куллану;
- балалар инициативасын, белеменә омтылышын, мөстәкыйльлеген үстерү;
- белем бирү процессын нәтиҗәле итү өчен төрле эшчәнлекне берләштерү (интегральләштерү)
- балаларның уенга, куркынычсызлыкка, уңайлы әйләнә-тирәгә хокукын саклау;
-сыйфатлы белем алуга мөмкинлек тудыру;
- балаларны социумга актив кертү.

1. Максатчан бүлек.

1.1. **Аңлатмалы язу.**

Бүген җәмгыятьтә катлаулы социаль-экономик процесслар бара, белем бирүнең кыйммәтләре һәм максаты тамырдан үзгәрә. Балаларга белем бирүнең бөтен өлкәләрендә дә актив, иҗади, үзен үзгәртергә әзер торучы шәхес тәрбияләү танылa. Балаларның шәхси һәм социаль мөнәсәбәт позициясен күздә тотып, аларны мәктәпкә әзерләүдән күчү, мәктәпкәчә белем бирү нәтиҗәләренең күзаллавын үзгәртергә булыша. Нәтиҗәлелек: мәктәпкәчә яшьтәге балаларда кызыксынучанлык, активлык, мөстәкыйльлек сыйфатларын формалаштыра; ялгышларны уңышсызлыкларны җиңеп чыгарга әзерлек, яңа белем алырга, стандарт булмаган ситуацияләрдән чыгу юлын эзләргә омтылыш тудыра; үзе сайлаган эшкә җаваплылык, командада эшли белү, үзенә, башкаларга, җәмгыятькә, әйләнә-тирәгә ихтирамлы караш, кайгыртучнлык тәрбияли. Болар барысы да баланы мәктәпкә әзерләп кенә калмый, ә хәзерге җәмгыятьтә уңышлы мөстәкыйль эшләү өчен нигез булып тора. Билгеле, мондый нәтиҗәләргә ирешү өлкәннәрнең фикер йөртүендәге үзгәртеп корулар белән бәйле, педагоглар һәм ата-аналар үзгәртеп коруда үзләре башлап йөрергә тиеш. Шунлыктан, Программа педагог-бала- ата-ана мөнәсәбәтенә ориетлаштырылган.

1.1.1. Программаны тормышка ашыру максаты һәм бурычлары.

Максат: әйләнә-тирә белән танышуда нигез буларак, яшь үзенчәлеге буенча бурычлар һәм проблемаларны чишү, башка балалар һәм өлкәннәр белән активв аралашу процессында балаларда культура тәҗрибәсе туплау, өзлексез белем алуга һәм мөстәкыйльлеккә әзерлек булдыру.

Бурычлар:

- милләтенең, теленең, социаль чыгышының нинди булуына карамастан, һәр балада аны ратуларына ышаныч, тормыш өчен җайлы шартлар тудыру;
- шәхси һәм яшь һәм үзенчәлеге буенча балаларның һәръяклы үсеше өчен уңайлы шартлар тудыру;
- балада социаль-әхлакый, физик, интеллектуаль, эстетик сыйфатларүстерү;
- кеше эшчәнлегенең төп формаларында үзен-үзе ачу һәм иҗат итү сәләтен, ихтыяҗын формалаштыру, дөнья белән берлектә үзен-үзе танып белү, аның белән әңгәмә алып баруга әзерлек;
- баланың гомуми шәхси культурасын, шул исәптән сәламәт яшәү рәвешенең кыйммәтен, белем алу эшчәнлегендә алшартны, инициативасын, мөстәкыйльлеген һәм җаваплылыгын, актив тормыш позициясен формалаштыру;
- һәр баланың сәләтен һәм иҗади потенциалын үстерү;
- гуманлык кыйммәтләре һәм идеалы, ирекле кешенең хокуклары нигезендәбаланың башка балалар, өлкәннәр һәм әйләнә-тирә белән үзара йогынтысын оештыру;
- балаларда Ватанга патриотик хис һәм мәхәббәт, рухи-әхлакый һәм социокультура кыйммәтләре нигезендә аның уңышлары өчен горурлану хисе тәрбияләү;
- шәхси һәм яшь үзенчәлеге, психо-физиологик үзенчәлекләр буенча социокультура мохите формалаштыру;
- гаиләнең һәм җәмгыятьнең традицион рухи-әхлакый кыйммәтләре нигезендә гаиләнең һәм балалар бакчасының тәрбияви-сәламәтлек ресурсларын берләштерү;
- гаилә белән үзара партнерлык мөнәсәбәте урнаштыру, психологик һәм педагогик ярдәм күрсәтү, белем һәм тәрбия бирүдә ата-аналарның компетентлылыгын күтәрү;
- балаларның сәламәтлеген саклау һәм ныгыту, максат, бурыч, алымнар, мәктәпкәчә белем бирү, башлангыч гомумбелем бирү дәрәҗәсендә күчүчәнлекне булдыру.

1.1.2. 3-4 яшьлек балаларның шәхси һәм яшь үзенчәлекләре

3-4 яшьлек балаларның карашлары акрынлап гаилә чикләрен үтеп чыга башлый. Ситуацияләрдән тыш аралашулар барлыкка килә. Олы кеше аның өчен гаилә әгъзасы гына түгел, ә аерым иҗтимагый функция башкаручыга да әйләнә. Баланың да иҗтимагый

функция башкарасы килү теләге аның реаль мөмкинлекләре белән каршылыкка китерә. Бу каршылык мәктәпкәчә яшьтәгеләр эшчәнлегенең төп төре булган уен аша чишелә.

Шартлылык уенның төп үзенчәлеге булып тора: бер төрле предметлар белән эш- хәрәкәтләр аларның башка предметлар белән икенче эш- хәрәкәтләргә каравын күз алдында тота. Уенчыклар һәм аларны алмаштыручы предметлар белән эш- гамәлләр кече яшьтәге балалар уенының төп эчтәлеген тәшкил итә. Кече яшьтәгеләр 1-2 рольле яки гади, җыйнак сюжетлы уеннар белән канәгатьләнәләр. Бу яшьтә кагыйдәле уеннар формалаша гына башлый әле.

Баланың сурәтләү эшчәнлеге аның предмет турында күзаллауларына бәйле. График образлар бик гади, ярлы. Кайбер балаларның сурәтләрендә детальләр җитешми, башкаларның рәсемнәре беркадәр детальләштерелгән булырга мөмкин. Балар инде төсләрне куллана беләләр.

Кул чуклары хәрәкәтен үстерүдә әвәләүнең әһәмияте гаять зур. Кече яшьтәгеләр олылар җитәкчелегендә әвәләп гади предметлар ясарга сәләтле.

Белүебезчә, кисеп ябыштыру кабул итүчәнлекне үстерүгә уңай йогынты ясый. Бу яшьтә балалар аппликациянең иң гади төрләрен эшли алалар.

Кече яшьтәгеләр өчен конструкцияләү эшчәнлеге күрсәтелгән үрнәк буенча һәм үзләре уйлап тапкан гади корылмалар төзүдән гыйбәрәт.

Аларның хәтере һәм игътибарлылыгы үсә. Олылыр тәкъдиме белән балалар 3-4 сүздән һәм 5-6 предмет исемен истә калдыралар, соңрак алар яраткан әсәрләреннән өзекләрне истә калдырырга сәләтле.

Күрсәтмәле- тэсирле фикер йөртү сәләте үсеше дәвам итә. Шуның белән бергә, ситуацияләр кайбер очракларда уңай нәтиҗәне күздә тоткан максатчан сынаулар нигезендәүзгәртелә. Балалар предметлар арасындагы кайбер яшерен мөнәсәбәтләрне ача алалар.

Бу яшьтә иҗади күзаллау сәләте үсә башлый, уен вакытында бер төрле объектларны башкаларын алыштыручылар сыйфатында кулланалар.

Балалар арасында мөнәсәбәтләр бигрәк тә уен эшчәнлегендә ачык чагыла. Алар күбрәк бергәләшеп түгел, ә янәшә уйнауны өстен күрәләр. Ләкин балалар арасында сайлап алуга корылган мөнәсәбәтләр өстенлек итә. Низаглар күбесенчә уенчыклар аркасында килеп чыга. Баланың төркемдә яшьтәшләре арасында дәрәҗәсе нигездә тәрбияче фикере белән билгеләнә.

Бу яшьтә балалар аңлы рәвештә үз тәртипләре белән идарә итә белмиләр, күбесенчә баланың тәртибе ситуациягә бәйле. Шуның белән беррәттән, балаларның олылар әйтүе буенча, нindидер теләкләрен чикләү очраклары да күзәтелә. Үз-үзен бәяләү сыйфаты үсә башлый, бу күп очракта тәрбияче фикеренә нигезләнгән була. Җенси аерымлыкларның да үсеше күзәтелә. Ул бигрәк

тә уенчыклар һәм уен сюжетларын сайлаганда (кызлар- курчак, малайлар машина сайлый) ачык чагыла. Бала үзенең олылардан аерылып торучы аерым кеше икәнлеген аңлый башлый. Анда *Мин* образы формалаша. Кризис күп кенә тискәре күренешләргә сәбәпче була: негативлык, кирелек, еш кына өлкәннәр белән мөнәсәбәтләрнеңбозылуы һ.б. Кризис берничә айдан 2 елга кадәр сузылырга мөмкин.

Балаларның сәламәтлекләрен ныгыту һәм саклау эшен дәвамитү , организмын даими чыныктыру өчен шартлар тудыру. Гәүдәне төз тотарга өйрәтү, чисталык күнекмәләрен камилләштерү, әйләнә тирәдә ориентлаша белүләрен үстерү, актив хәрәкәт эшчәнлеге, уңай эмоциональхаләт тудыруда булышлык итү.

Өлкәннәрнең һәм яшьтәшләренең тормышы һәм эшчәнлеге, табигать күренешләре белән кызыксыну тәрбияләү. Предметлар һәм күренешләр арасындагы бәйләнешләрне аңларга һәм шуның аша генә нәтиҗәләр чыгара белергә өйрәтү. Балаларның сөйләмен үстерүне дәвам итү: сүзлек запасын баету, җөмләләр төзи белү, сүзләрне дөрес һәм ачык итеп әйтүләренә ирешү.

Әдәби әсәрне ахыргача тыңлый, экияттә, хикәядә вакыйгаларның ничек үрелеп баруын күзәтә белү сыйфаты тәрбияләү, кечкенә шигырьләрне, юаткычларны укырга һәм хәтерләрендә калдырырга ярдәм итү.

Гади математик күзаллаулар формалаштыру. Тирә- юньдә бер һәм күп санлы предметларны табарга, предмет төркемнәрен чагыштырырга, кайсы предметларның күбрәкикәнен белергәөйрәтү. Көченнән килгәнчәхезмәткә катнашу ,кечерәк кыенлыкларны җиңә белергә белергә өйрәтү.

1.1.3. Төркем эшчәнлегенең төп юнәлеше.

Төркемнең эшчәнлеге төп гомумбелем бирү Программасының үтәлешенә юнәлгән һәм түбәндәге документларга нигезләнә:

- “Закон об образовании в Российской Федерации” (Принят 29 декабря 2012года № 273-ФЗ); -“Санитарно-эпидемиологическими требованиями к устройству, содержанию и организации режима работы дошкольных организациях (Постановление от 15 мая 2013 года № 26 “Об утверждении СанПиН 2.4.1.3049-13);

- Приказ Минобразования Российской Федерации “Об утверждении Федерального государственного образовательного стандарта дошкольного образования” от 17.10.2013 № 1155;

- “Закон РТ № 44 от 28.07.2004г. “О государственных языках РТ и других языках в РТ”.

Төркемдә белем бирү эшчәнлегенең эчтәлеге түбәндәге программаларга яраклаштырып төзелгән:

-Балалар бакчасында тәрбия һәм белем бирү Программасы “От рождения до школы»(под редакцией Н.Е.Веракса, Т.С.Комаровой, М.А.Васильевой Москва «Мозаика-Синтез», 2010;

- Укыту-методик комплекты (УМК) «Татарча сөйләшәбез» Зарипова З.М.,Кидрячева Р.Г., Шарипова Л.А. «Хәтер»,2011

- Рус телле балаларны татар теленә өйрәтү өчен “Уйный-уйный үсәбез” (УМК). Төркемдә белем бирү процессын оештыру балалар бакчасы педагоглары иҗат иткән автор проектлары һәм методик кулланмаларда чагылыш тапты.

Белем бирү өлкәсе	Автор программалары, проект, технологияләр
«Физик үсеш»	Мингазетдинова Г. М., Хакимова Г. М. **«Сәламәт туклану-озын гомерле булу»** - рецензенты Зарипова З. М., Хазратова Ф. В (кандидаты педагогических наук), НГПИ, 2011 г.
«Сөйләм үстерү»	Сахабиева А. С. **«Мәктәпкәчә яшьтәге балаларда уен эшчәнлеге аша сөйләм үстерү»** - рецензенты Зарипова З. М., Хазратова Ф. В (кандидаты педагогических наук), НГПИ, 2010 г. Гильмиева С. В. **“Баланың сөйләм телен ачу юллары”**- рецензент Хазратова Ф. В (кандидаты педагогических наук), НГПИ, 2009 г.
«Танып белү үсеше»	Хакимова Г. М**. «Табигатькә сәяхәт»** - рецензенты: Киямова А. Г. (старший преподаватель), Хазратова Ф. В. (кандидат педагогических наук), НГПИ, 2007 г. Хакимова Г. М. **«Табигатьнең сафлыгы – күңелеңнең пакьлеге»**
«Социаль-коммуникатив үсеш»	Мингазетдинова Г. М.**«Киңәшле эш яктылыкка илтә»**-рецензенты: Хазратова Ф. В., Газизова Ф. С. – кандидаты педагогических наук НГПИ, 2008 г. Валеева М. Х., Абдуллина Ф. И. **«Отличный пешеход»** - Рецензент: Адилова Л. Р. , старший преподаватель кафедры Педагогики и Психологии им. З. Т. Шарафутдинова ФГБОУ ВПО «НИСПТР», 2015 г.
«Нәфасәти үсеш»	Гиздатуллина А. М. **«Биләүдәге рәссам», “Рисуем и растем”** - рецензенты: Хакимова Х. Х.(кандидат педагогических наук, НГПИ), Шагова Т. Н. (старший

	преподаватель кафедры ИЗО, НГПИ), 2007г. Исмагулова Л. А. **“Волшебная шкатулка”** - Рецензент: Адилова Л. Р. , старший преподаватель кафедры Педагогики и Психологии им. З. Т. Шарафутдинова ФГБОУ ВПО «НИСПТР», 2014 г.

Региональ компонент:

- Закирова К.В. «Воспитание и обучение в детском саду». Программа обеспечивает организацию образовательной деятельности в татарских группах.

Задачи воспитания и обучения по НРК: знакомить детей с музыкой, живописью, литературой, искусством народов Поволжья (Россия, Татарстан, Чувашия, Башкортостан, Удмуртия, Марий Эль, Мордовия). Развивать интерес к культурному наследию народов Поволжья.

Воспитывать патриотические чувства, любовь к родному краю, Родине, к родному языку; желание разговаривать на родном языке.

Обучение государственным языкам РТ:

- Зарипова З.М. Балалар бакчасында рус балаларына татар теле өйрәтү программасы. «Идел-Пресс», 2013
- Гаффарова С. М. «Изучаем русский язык». Методическое пособие для воспитателя. Методические рекомендации, конспекты занятий, игры и упражнения, «Хәтер», 2011;
- Зарипова З.М. «Туган телдә сөйләшәбез» Методическое пособие для воспитателей татарских групп ДОУ.

Төркемнең төп эш юнәлеше экологик тәрбия белән балаларны табигать, сәнгать, нәфасәти эшчәнлекнең төрле төрләре белән таныштыру процессында төрле юллар белән тормышка ашырыла: төркемдә һәм саф һавада иҗади танып белү, интегральләштерелгән эшчәнлекләр, музыка белеме, мөстәкыйль эшчәнлек, шәхси эш.

Максат: экологик тәрбияне хәзерге заман социумына яраклашкан шәхес итеп, һәр балага иҗади һәм гармонияле үсеш бирерлек, балалар белән ата-аналарны эстетик матурлыкка тартырлык итеп оештыру.

Бурычлар:

үстерешле:

- балаларның экологиягә, культурага, танып белүнең төрле төрләренә омтылышны үстерү;
- иҗади активлыкны стимуллаштыру;

белем бирү бурычы:

- балаларда табигатьнең матурлыгын чынлыкта күрә белүне, дөньяви эстетик үсешне формалаштыру;

тәрбияви бурыч:
- балаларда табигатьне аңлый, саклый белергә, матурлыгын күрергә мохтаҗлык, рухи сыйфатлар тәрбияләү.

Көтелгән нәтиҗә:

1.Балаларда дөньяви эстетик үсешне, табигатьнең матурлыгын чынбарлыкта күрә, аңлый белүне формалаштырдык.

2.Балаларның һәм ата-аналарның рухи-әхлакый һәм иҗади сәләтләренең дәрәҗәсен күтәрдек.

Зурлар төркемендә Программаны тормышка ашыруның төп юнәлеше – балаларның танып белү, сөйләм, социаль-коммуникатив, сәнгати-нәфасәти, физик үсешенә шартлар тудыру. Төркемдә белем бирү процессы комплекслы һәм яңа буынның парциаль программалары нигезендә башкарыла. Программаның беренче планына белем бирүнең үстерешле функциясе куела. Программа балага гуманлы-шәхси позициясендә төзелгән һәм аның һәрьяклы үсешенә, рухи һәм гомумкешелек кыйммәтләре, компетенциясе, сәләте формалашуга юнәлгән. Программада балаларга белем бирүдә каты регламентация юк. Программада уен эшчәнлеге аерым урын алып тора, баланың туганнан алып мәктәпкәчә чорына кадәр белем һәм тәрбия бирү процессы комплекслы бирелгән.

Программаның төп максаты – күчүчәнлек принципын тормышка ашыру һәм белем бирү системасы концепциясенә яраклаштырып мәктәпкәчә яшьтәге балаларга тәрбия һәм белем бирү. Әлеге программаның аермалылыгы шунда: мәктәп һәм мәктәпкәчә белем бирүнең өзлексез булуы проблеманы чынлыкта тормышка ашыра.

Программа Россия мәгариф академиясе тарафыннан тәкъдим ителгән.

1.1.4. Программаны формалаштыруның принциплары.

Россиянең төп бердәм мәктәпкәчә белем бирү программасының ФДББСка яраклашуы түбәндәгеләрдә күренә:

- балачакның үзенчәлеге;
- кешелекнең гомуми үсешендә мәктәпкәчә чорның уникаль булуы;
- өлкәннәр һәм балаларның гуманлы аралашуы;
- баланың шәхесен хөрмәт итү;
- балаларның спецификасын исәпкә алып, белем бирү процессын уен, танып белү, эзләнү, иҗади активлык формасында тормышка ашыру.

Программаны тормышка ашыруның төп принцибы- яшь үзенчәлегенә туры килү. Мәктәпкәчә чорда ул уен, тәҗрибәләр ясау, проектлау, коллекция туплау, әңгәмә кору, проблемалы ситуацияләрне чишү һ.б.Әлеге эш төрләре мәҗбүри эшчәнлекне таләп итми, ә бәлки Программа балалар һәм педагогларның бердәм эшчәнлеге, шулайук балаларның мөстәкыйль эшчәнлекләре аша тормышка ашырыла.

Интегральләштерү принцибы-предметлы белем бирү программасын төзүгә альтернатив. Һәр белем бирү өлкәсендәге бурычлар башка өлкәләрне тормышка ашырганда да үтәлә ала.Тәкъдим ителгән белем бирү өлкәләре шартлы, ул материалны системалы оештыру өчен бирелгән.

Проблемалы белем бирү принцибы – билгеле бер авырлыкларны җиңү өчен бурычларны үтәү, сорауларга җавап эзләү. Бала өчен проблеманың практик мәгънәсе булу бик мөһим. Проблеманы чишеп, бала дөньяның күптөрле, үзгәрүчән булуын белә.

Ситуатив принцибы – белем бирү процессында балаларның кызыксынучанлыгын исәпкә алуга юнәлгән.

1.2. Максатчан юнәлешләр.

Бала төрле эшчәнлектә мөстәкыйльлек күрсәтә: уен, аралашу, танып белү-эзләнү эшчәнлегендә, конструкцияләүдә һ.б.; шөгыль һәм эшчәнлектә иптәшләр сайлый. Бала үзенә, башкаларга, төрле эш төренә уңай карый ала, үзен-үзе хөрмәт итә. Яшьтәшләре, өлкәннәр белән актив аралаша, уеннарда катнаша, сөйләшә, башкаларның фикерен исәпкә ала, борчыла, шатлана. Үзенең эмоциональ халәтен тота белә, үз-үзенә ышана, бәхәсләрне чишәргә омтыла, якын кешеләренең эмоцияләренә җавап бирә, әйләнә-тирәдәгеләргә булышырга әзер тора; әкият, хикәя, әсәр геройлары белән бергә борчыла, сәнгать әсәрләре, музыка, табигать дөньясына эмоциональ тәэсир итә, матурлыкны күрә белә, хайваннарга, үсемлекләргә сак карый. Баланың күзаллавы үсеш алган, уеннарның төрле төрен белә, шартлы һәм реаль ситуацияне аера. Бәйләнешле сөйләм телен җитәрлек дәрәҗәдә белә, фикерен әйтә. Баланың эре һәм вак моторикасы үсеш алган, хәрәкәтчән, чыдам, төп хәрәкәт төрләрен белә, үз хәрәкәтен контрольдә тота. Ихтыяр көче бар, төрле төр эшчәнлекнең кагыйдәләрен саклый, “нәрсә яхшы, нәрсә начар” күзаллавы буенча үзенең һәм башкаларның башкарган эшләрен бәяли. Бала кызыксынучанлык күрсәтә, сорау бирә, сәбәп-нәтиҗә бәйләнеше белән кызыксына, мөстәкыйль рәвештә кешеләрнең кылган эшләренә, табигать күренешләренә бәя бирергә тырыша, тәҗрибә ясарга һәм күзәтергә омтыла. Бала тарих һәм культура белән кызыксына, башка милләт культурасына толерант карый. Табигать, социаль дөнья, үзе турында башлангыч белемгә ия. Балалар әдәбияты, тере табигать, табигать белеме, математика, тарих һ.б. буенча иң гади күзаллавы бар. Эшчәнлекнең төрле өлкәләренә һәм белеменә таянып, үзе төрле ситуациядән чыга ала. Бала кагыйдә, үрнәк, гади алгоритм (3-4 адым) буенча эшли белә, өлкәннәр ярдәмендә авырыксынган сорауларны чишә, сәбәпләрен ачыклый һәм танып белү бурычын формалаштыра, ирешелгән нәтиҗәне һәм шартны теркәп куя.

2. Эчтәлек бүлеге.

2.1. Белем бирү эшчәнлегенең эчтәлеге

2.1.1 Социаль –коммуникатив үсеш өлкәсе

3-4 яшьлек балаларның фикерләүләре үзенчәлекле булганга, баланың үз-үзен тотышында үзеннән-үзе көйләнү процессы өстенлек ала башлый, ирекле психик процессларның үсеше балаларның төрле өлкәдә тотрыклы оешуына китерә, хәрәкәтләрнең

кагыйдәләргә буйсынуы төрле конфликтлы ситуацияләрнең килеп чыгуын булдырмый кала. Балаларның социаль культураның төрле төрләре турындагы белеме дифференцияле характер ала һәм алар продуктив , иҗади эшчәнлекнең төрле төрләрендә кулланыла.Программаны тормышка ашыру балалар белән эшчәнлекнең төрле ысулларын һәм алымнарын күздә тота (әкиятләрне сәхнәләштерү, әңгәмә, экскурсияләр, матур әдәбият уку, сюжетлы-рольле, дидактик уеннар, сөйләм, музыка тыңлау һ.б.), үзенчәлекле балалар эшчәнлегенең иң уңайлы яраклашуын фаразлый (коммуникатив, уен, танып белү, сөйләм, рәсем сәнгате, конструктив, музыка һ.б). <u>Мин-Кеше</u>: мин-малай, мин-кыз. Аларның охшашлыгы күп: уйнарга, җырларга, биергә, хайваннарны карарга, туганнарын, әти-әниләрен яраталар; төрле хисләр кичерәләр: моңсуланалар, шатланалар, елыйлар, сагыналар,дулкынланалар, ләкин төрлечә кичерәләр. Кешенең хисләрен йөзенә, тавышына, хәрәкәтләренә карап әйтеп була.Әгәр кешенең йөзе моңсу булса, тавышы акрын, җилкәләре төшкән, башы иелгән була, аңа начар, аңа булышырга: нәрсә булганын сорарга, кочакларга, сыйпарга, җылы сүзләр әйтергә, шәфкатьлелек күрсәтергә кирәк.Шәфкатьле кеше һәрвакыт башка кешенең авыртуын күрә, аңа ярдәмгә ашыга. <u>Малайлар һәм кызлар</u> бер-берсе, хайваннар, кечкенәләр, ата-аналар турында кайгырталар. Кызлар кайгыртучанлык, ягымлылык, яхшы күңеллелек күрсәткән чын хатын-кыз эшләрен бәяли. Малайлар - кыюлык, намуслылык, көч, вөҗданлылыкны. Вөҗданлы булу-ул үзеңнең нәселеңне данлау, аны бөртекләп яхшы эшләр белән тулыландыру. Малайларның һәм кызларның кызыксынулары төрлечә: малайлар шау-шулы уеннар, конструктор, чик сакчылары, янгын сүндерүчеләр булып уйныйлар, машина, танклар ясыйлар. Кызлар курчаклар, өйле уеннар уйныйлар, киенәләр; чәчәкләр, өйләр, кешеләр ясыйлар. Киресенчә дә булырга мөмкин. Ләкин бер-берсенең кызыксынучанлыгын хөрмәт итеп, комачауламый уйнарга кирәк.

<u>Ир-ат һәм хатын-кызлар</u> күбесенчә бер-берсенә охшаган: аралашырга, кунакка йөрергә, бүләк алырга яраталар. Хөрмәткә лаек ир-ат йомшак, зәгыйф кешене яклый, саклый, өлкәннәргә ярдәм итә, үз өстенә җаваплылыкны ала, намуслы, батыр, кыю. Хөрмәткә лаеклы хатын-кыз һәрвакыт ачык йөзле, кайгыртучан, аның янында тыныч, җылы, рәхәт була, ул тәмле ашата, назлый, тынычландыра, тәртип булдыра ала. Түземлелек, тырышлык, җентекләп эшләүне таләп итүне хатын-кыз башкара.

<u>Минем гаиләм.</u>Гаилә якын һәм ерак туганнардан тора. Якын туганнар – әти, әни, әби, бабай, апа, абый, эне, сеңел. Ерак туганнар-әти-әнинең абый-апалары. Һәр гаиләдә “хатын-кызлар”, “ир-атлар” бәйрәме үткәрелә. Гаиләдә ир-атлар һәм хатын-кызларны төрлечә атыйлар. Малай гаиләдә –ул, абый, эне, онык; кыз – кыз бала, апа, сеңел, онык; ир-ат – әти, ул, ир; хатын-кыз – әни, кыз, хатын. Гаиләдә иң хөрмәтле кешеләр – әби, бабай, алар турында кайгырталар, аларны саклыйлар.

<u>Балалар бакчасы.</u> Балалар бакчасы һәркемгә кадерле. Анда эшләүчеләр балаларга әйбәт булсын дип кайгырталар: пешекче, тәрбияче ярдәмчесе,ишек алды җыештыручы, тәрбияче, өлкән тәрбияче, кер юучы, шофер, мөдир. Бакчада эшләүче өлкәннәр балаларга яхшы булсын өчен күп эшлиләр: үсемлекләр турында кайгырталар, веранда буйыйлар, кар төзелешләр ясыйлар. Балалар аларга хөрмәт белән карыйлар: исеме, әтисенең исеме белән дәшәләр, елмаялар, бәйрәмнәр белән котлыйлар, бүләкләр бирәләр.

<u>Кешенең килеп чыгуы һәм үсеше</u>. Һәр кешенең үз тарихы бар. Кешенең тарихы ул туганнан соң башлана. Ул туган вакытны туган көн дип атыйлар. Бала бераз үсә төшкәч, бакчага бара, күп нәрсәгә өйрәнә, дуслар таба. Бакчадан соң мәктәпкә бара, бала

дөнья, тормыш турында күп нәрсәгә өйрәнә, үзе эшли. Мәктәпне тәмамлагач, алга таба укырга керә яки эшли башлый. Зур кеше булгач,гаилә кора, балалар үстерә. Картайгач, пенсиягә китә, өйдә ял итә, сәяхәткә китә. Өлкән кешеләр күп беләләр, тормыш тәҗрибәсе туплыйлар. Аларга булышырга кирәк.

Гаилә тарихы. Һәр кешенең исеме бар, исем ул тугач бирелә. Исемнәр төрле була, алар нәрсә дә булса аңлата. Гаилә әгъзалары, аларның бер- берсенә карата кайгыртучан мөнәсәбәттә булулары турындагы белемнәрен арттыру. Әти- әнинең иң кадерле кешеләр булуын, аларны яратырга, эшләгән эшләренә хөрмәт белән карарга, әти- әниләрне хөрмәтләргә кирәклеген төшендерү. Әби- бабайларга карата игътибарлы, ярдәмчел булырга өйрәтү.Аларга яратып, ягымлы итеп эндәшергә күнектерү.

Туган шәһәр. Һәр шәһәрнең тарихы була, яңа, иске, борынгы шәһәрләр бар.Борынгы шәһәрләр кешегә яшәү өчен җайлы урында барлыкка килгән: яңа шәһәрләр файдалы казылмалар(нефть, күмер) булган җирдә, ял итә торган урыннарда (диңгез, күл) Һәр шәһәрнең туган көнен, тарихын билгели торган күп кенә башка даталары бар. Һәр шәһәрдә дә музей, һәйкәлләр, урамнар, аларның үз исемнәре, тарихы бар: алар күренекле кешеләр исемнәре белән атала.

Туган ил. Туган авылның(шәһәр, бистә) исемен әйтергә өйрәтү. Ял көннәрендә кайларда булулуры турында сөйләргә теләк уяту. Урамда үз- үзеңне дөрес тоту кагыйдәләрен өйрәтү.Өйдәге, балалар бакчасындагы вакыйгаларның мәгънәсен төшендереп, нәниләрдә шатлык хисләре тудыру.

Татар милли культурасы. Йорт төзелешләре яшәр өчен төзелгән. Татарлар йорт хайваннары асраганнар, игенчелек белән шөгыльләнгәннәр. Бөтен төр хезмәтләр дә бер-берсенә бәйле булган: тегермәнче-игенчегә, балта остасы-агач кисүчегә, терлекче-тимерчегә.Шуңа кешеләр дус, тату яшәгәннәр, шул турыда әкиятләр, җырлар, мәкальләр уйлап чыгарганнар. Табигать кешеләрне туендырган, җылы биргән, киендергән, дәвалаган. Кешеләр әйләнә-тирәгә булган мөнәсәбәтләрен әкиятләрдә, җырларда чагылдырганнар. Аларда намуслы яшәү, бер-береңә авыр вакытта булышу, өлкәннәрне, ата-аналарны хөрмәтләү, туган илне ярату сурәтләнгән.

Сюжетлы-рольле уеннар. Мәктәпкәчә яшьтәге балаларның тормышында сюжетлы-рольле уеннар аерым урын алып тора. Педагог балаларны уен сюжетын үстерергә өйрәтә, башкаручылар арасындагы мөнәсәбәтне ныгыта, таныш уен сюжетларын берләштерә, шуларның берсен төп сюжет итеп алырга һәм балаларга рольләр тәкъдим итә, кара-каршы сөйләмне формалаштыруны, рольләрне башкаручыларның эш-хәрәкәтен планлаштыруны дәвам итә. Педагог уен барышында туган традицион һәм заманча мөстәкыйль уен эшчәнлеген хуплый: “Шифаханә”, “Коткаручылар хезмәте”, “Музей”, “Мунча” “Шофер”, “Төзүче” һ.б.

Эксперимент уеннар – бу яшьтәге балалар өчен әһәмиятле урын тота. Алар балага югары дәрәҗәдәге мөстәкыйльлек кенә биреп калмыйлар, ә үз-үзләрен ачарга мөмкинлек бирәләр.

Театр уеннары. Зурлар төркемендә сәхнәләштерелгән уеннар балаларның мөстәкыйльлеген үстерә, курчак спектакльләре, сәхнәләштерелгән уеннарның барышын күзәтүне формалаштыра.Тәрбияче балаларны персонажларның төрле хәрәкәтләрен күрсәтергә генә өйрәтеп калмый, ә геройларның эмоциональ халәтен күрсәтү сәләтен дә үстерә (мимка, поза). Педагог курчакларны йөртү (бибабо, өстәл курчаклары һ.б.) белән таныштыра, хәрәкәтләрне җыр белән башкара.Балалар рольләрне башкарганда костюм элементлары куллану аларга үзләрен теге яки бу образда итеп хис итү өчен әһәмиятле. Образга кереп уйнаганда балада иҗади мөстәкыйльлек, нәфасәти зәвык тәрбияләнә.

Режиссер уеннары.Зурлар төркемендә режиссер уеннары әкренләп катлаулана һәм төрләнә бара: катнашучылар күбәя, аларның үзара бәйләнеше дә катлаулана, төп һәм уртача геройлар билгеләнә.

Коммуникатив сәләт үсеше. Ситуацияне исәпкә алып аралашу, әңгәмәдәшенә ориентлашу коммуникатив сәләт үсешенең әһәмиятле шарты булып тора. Бала өлкәннәр инициативасы белән туган әңгәмә темасын дәвам итә, сорауларга җавап бирә, кире кага ала. Балаларда сөйләм культурасын үстерү мәктәпкәчә белем бирү оешмаларында гына түгел, ситуациягә карап сөйләм этикетың төрле формаларын һәм кагыйдәләрен күзаллауны формалаштыру нигезендә гаиләдә дә әһәмиятле: ата-аналар балалар белән бергәләп хикәяләр уйлап чыгара, аларның рәсемнәрен ясый, әдәби әсәрләрне укыганнан соң әңгәмә алып баралар. Балаларны вербаль булмаган аралашу чараларын(мимика, жест),төрле интонацияләр кулланырга, сөйләмнең темпын һәм тавыш көчен сакларга өйрәтү әһәмиятле.

Куркынычсызлык куьтурасын формалаштыру. Безнең төркемендә турыдан-туры белем бирү эшчәнлеге белем бирү ситуациясе формасында тормышка ашырыла, аның барышында балалар әйләнә-тирәнең төрле аспектлары белән танышалар, билгеле бер вакыйгага анализ ясарга, куркынычсызлык кагыйдәләренең асылына төшенергә, аларны мөстәкыйль формалаштырырга өйрәнәләр. Төп басым балаларны төрле төр эшчәнлекнең культуралы һәм куркынычсыз башкарылган моделе белән таныштыруга ясала. Белем бирү структурасы психик процессларныңүсешенә ярдәм итә. Белем бирү ситуациясе зурлар төркемендә турыдан-туры белем бирү эшчәнлеген оештыруның төрле формадагы компоненты булырга мөмкин: эзләнү, практик-ориентлашу, иҗади проектлар, сюжетлы-рольле уеннарга алдан әзерлек, практикумнар, иҗади мастерскойлар, шөгыльләр. Турыдан-туры белем бирү эшчәнлеге вакытында алган күзаллаулар һәм тәҗрибәләр режим моментларында үткәрелгән белем бирү эшчәнлегендә тормышка ашырыла. Иртән килгән балалар белән куркынычсызлык кагыйдәләре турында белемне актуальләштерергә ярдәм итүче әңгәмәләр үткәрелә, хезмәт вазифаларын, гигиена процедураларын башкарганда, уен эшчәнлеге барышында куркынычсызлык кагыйдәләрен үтәүгә игътибар бирелә. Саф һавада максатчан йөргәндә,хәрәкәтле уеннар уйнаганда, хезмәт эшчәнлеге вакытындакуркынычсызлык кагыйдәләре саклана. Матур әдәбият белән танышканда, музыка әсәрләре

тыңлаганда, сынлы сәнгатьтә, яраткан әкиятләрне сәхнәләштергәндә, мультфильмнар, видеофильмнар караганда, иҗади эшләрдә куркынычсызлык культурасы образлы күзаллаулар формасында тирәнәйтелә. “Физик үсеш”үстерешле

өлкәсе балаларга үз сәламәтлегенә аңлы караш тәрбияли. Программа гаиләдә куркынычсызлык кагыйдәләрен үтәүгә игътибар бирә. Мәсәлән, “Таныш булмаган кешеләр белән аралашканда куркынычсызлык” бүлегендә педагоглар балаларны матур әдәбият әсәрләре белән таныштырып, ситуацияне анализлый, персонажларның үз-үзен тотышын бәяли, алынган мәгълүматларны сюжетлы-рольле, режиссер уеннарына кертә. Ата-ана үрнәк бып тора. Гаилә, ата-ананың төп бурычы-куркынычсызлык кагыйдәләрен үтәүне игътибар үзәгендә тоту.

Табигать һәм куркынычсызлык. Танып белү өлкәсендә алган белемнәр нигезендә балаларда төрле үсемлекләр, гөмбәләр белән килеп чыккан ситуацияләр нәтиҗәсендә балаларның табигатьтә үз-үзләреннең тотышлары турында күзаллау фомалаша. Матур әдәбият белән танышканда , күзәтүләр нәтиҗәсендә, продуктив эшчәнлектә балаларда үсемлекләргә, аеруча куркынычлы хайваннарга (елан, талпан), гөмбәләргә сак караш тәрбияләнә. Табигатьтә була торган хәвефле ситуацияләрдән саклану, аларны булдырмау чаралары өйрәнелә.

Урамда куркынычсызлык. “Гаилә”, “Светофор”, “Машина йөртүчеләр” сюжетлы-рольле уеннарын, режиссер, дидактик уеннар уйнаганда, матур әдәбият әсәрләре укыганда, экскурсияләр, күзәтүләр үткәргәндә, мультфильмнар, телетапшырулар караганда балаларда шәһәр урамнары төзелеше, юл хәрәкәте, машиналар турында күзаллау формалаша, алар юл хәрәкәте кагыйдәләре белән танышалар.

Өйдә куркынычсызлык. Педагог балаларны өйдә куркынычсызлык кагыйдәләре белән таныштыра, үзеңнең өй адресыңны белүнең әһәмиятен ачыклый, проблемалы ситуацияләрдә үзеңне ничек тотарга кирәклегенә өйрәтә.

Хезмәт. Өлкәннәр хезмәте белән таныштыру. Педагог балаларны төрле һөнәр ияләренең хезмәте белән таныштыра(тәрбияче, тәрбияче ярдәмчесе, музыка җитәкчесе, табиб, сатучы, пешекче, шофер, төзүче) аларның хезмәт төрләре һәм хезмәт нәтиҗәләре турындагы күзаллауларын киңәйтү. Балаларда өлкәннәрнең хезмәт эшчәнлеген көчләреннән килгәнчә ярдәм итәсе килү теләге тудыру. Һәрбер һөнәр иясенең хезмәт нәтиҗәсенә хөрмәт белән карарга өйрәтә, һәр хезмәт эшчәнлеге арасындагы бәйләнешне күрергә ярдәм итә.

Үз-үзеңә хезмәт күрсәтү. Педагог балаларга билгеле бер тәртиптә мөстәкыйль киенергә, чишенергә (кием кию,аны салу, төймәләрне чишү һәм төймәләү, төреп яки элеп кую, ботинкаларның бауларын чишү һәм бәйләү)пөхтәлеккә киемнәрдәге җитешсезлекне күрергә һәм өлкәннәр ярдәме белән аны бетерергә, культура-гигиена күнекмәләре бирә, мөстәкыйльлекне мактый һәм нәтиҗәне бәяли. Балаларның культура эшчәнлегенә : чиста ашау, тавышсыз эчү, чәнечке (яңа елдан соң) куллану, салфеткадан файдалану һ.б. игътибар бирә.

Хуҗалык-көнкүреш хезмәте – балаларның төркем, аш бүлмәсендәге, мәйданчыктагы хезмәтләрен хуплый, эшчәнлекләрдән соң эш урынын җыештырырга өйрәтә.

Табигатьтәге хезмәт. Педагог балаларны табигать объектларын карарга тарта. Шул ук вакытта тере объектларның экологик, биологик, географик үзенчәлеген исәпкә алып аларга сак карарга, эш коралларын чиста тотарга, җәй көне бакча эшләренә, ташландык әйберләрдән уенчыклар ясарга өйрәтә.

2.1.2 Танып белү үсеш өлкәсе

Әйләнә-тирә белән танышу. Балалар табигать күренешләре белән кызыксыну тудыру, һава торышын билгеләргә һәм әйтеп бирергә, ел фасылларының характерлы үзенчәлекләре белән таныштыра башлау. Балалар бакчасындагы агачлар, куаклар, гөмбәләр, бөҗәкләр,кошлар белән күзәтүләр үткәрәләр. Үз тирәлегенең сулары, анда яшәүче җан ияләре белән танышалар.Тәрбияче балаларга табигатьтә һәрбер җан иясенең кирәклеге турында сөйли. Ташлар, ком, балчык, белән таныштыруны дәвам итә.

Танып белү-эзләнү эшчәнлеге.Тәрбияче предметларның үзлеген аерып күрсәтергә өйрәтә (көпшәк, каты, бөгелүчән, ныклы, уалучан һ.б.) . Предметның яңа үзлекләре белән таныштыруны оештыра, төрле материалларны (кәгазь, картон, тукыма) танырга, сүзләр белән атарга (пластмасс, йон, мех һ.б.) өйрәтә. Кәгазьнең ничек ясалуын, аны файдалы куллану; төрле материалны ясаганда әйләнә-тирәнең ничек пычрануын, чүп-чарның ничек килеп чыгуын һәм кая китүен, аларның кире эшкәртелүен сөйли. Сыеклыкның агуын, таралучан әйберләрне салырга кирәклеген аңлата. Балалар тере һәм тере булмаган объектларны чагыштырырга, аларның бәйләнешләрен аңларга өйрәнәләр. Тәрбияче балаларны бакчаның планы, экологик сукмак, шартлы билгеләр белән таныштыра, күзәтүләр, тәҗрибәләр өчен шартлар тудыра: мини-лабораториядә табигый байлыклар, ясалма һәм ташландык материаллардан тәҗрибәләр өчен эш кораллары ясыйлар. Балалар үзлектән гипотеза төзиләр, нәтиҗәне чагыштыралар.

Иң гади математик күзаллауны формалаштыру. Икенче кечкенәләр төркемендә эшчәнлекнең әкренләп гамәлнең предмет белән модельдән математик график модельгә күчүе яңа караш булып тора. Шул максаттан чыгып, эш дәфтәрләре кулланыла башлый, балаларга мөстәкыйль проблемалы ситуация бирелә. Предметларны чагыштыру.Төркемдәге предметларның уртак билгеләрен күрә белә күнекмәләрен үстерү. Балаларны бер төрле предметлардан төркемнәр төзергә һәм шулардан аерым предметларны аерып алырга ,күп,бер, берәмләп төшенчәләрен белергә, әйләнә- тирәдән бер һәм күп предметларны табарга, “Ничә?” соравын аңларга, җавап биргәндәкүп, бер, бер дә юк сүзләреннән файдаланырга өйрәтү.

Бер предметны икенчесенең өстенә, астына,янына кую юлы белән тигез һәм тигез булмаган төркемнәрне чагыштырырга, бер берәмлекне кушып йә алып тигез булмаган төркемнәрне тигезләргә өйрәтү.

Сан ягыннан тигез булмаган төркемнәрне чагыштырганда, кимрәк санлы төркемгә бер предмет өстәп яисә артыграк санлы төркемнән бер предметны алып, тигезлек урнаштырыргаөйрәтү.

Зурлык. Зурлыкларына карап (озынрак- кыскарак, киңрәк- таррак, зуррак- кечерәк) ике предметны чагыштырырга, предметларны озынлыгы, киңлеге һәм биеклеге буенча чагыштырганда, аларны берсе өстенә икенчесен кую һәм янәшә кую ысулыннан файдаланырга, эш нәтиҗәләрен сүзләр белән әйтә белергә күнекткрү, өйрәтү.(озын- кыска- озынлыклары тигез: киң- тар- бердәй киңлектә).

Форма.Түгәрәк, квадрат, өчпочмакны танып белергә, күреп, капшап карап фигураларның формасын билгеләргә өйрәтү.

Тирә-юньдә һәм вакытта ориентлашу. Балаларны уң һәм сул кулларын күрсәтә, үзенә карата пространство юнәлешләрен билгеләргә, тәүлекнең капма- каршы өлешләрендә ориентлашырга өйрәтү: иртә- кич, көн- төн.

Конструкцияләү.Саф һавада булганда, экскурсияләр вакытында педагог балаларны дизайн иҗатының төрле төрләре (архитектура, интерьер, автомобиль, җиһазлар, уенчыклар һ.) белән таныштыра.Балалар төзегән корылмлар, конструкцияләр һәм әйләнә-тирәләрендә күрә торган корылмалар (өйләр, ишегалды һ.б.) арасында бәйләнеш урнаштыра белергә, конструкцияләрнең төп өлешен һәм характерлы детальләрен күрсәтә белергә өйрәтә. Балаларда күмәк эшләү, эшләрен уртак ниятләре белән яраштырып берләштерү күнекмәләрен бирә, мөстәкыйльлекне, иҗадилыкны хуплый. Балаларның үсеше түбәндәге конструктив эшчәнлек чаралары ярдәмендә бара: 1. Тәҗрибәләрне туплау һәм гомумиләштерү өчен иң уңайлы шартлар тудыру. 2.Үзләштерелгән алымнарның төрле ситуацияләргә инициативалы күчеше. 3. Мөстәкыйль эшчәнлектә иректле алымнар куллану (конструктив, уен, сәнгать). 4.Уен һәм күнегүләрдә шартлы уенчыклар куллану. 5. Практик эшчәнлекнең эчке планга (фикерләү, күзаллау) күчүе, фикерләүнең үзгәрүе, нәтиҗәне фаразлау һәм иң гади мәсьәләләрне чишү– форма һәм конструкция белән күңелдән тәҗрибә ясау ул.

2.1.3 Сөйләм үстерү үсеш өлкәсе.

*Авазларны дөрес әйтергәөйрәтү.*Сөйләм органнарын хәрәкәтләндерергә һәм һәр авазны өйрәткәндә тел хәрәкәтен билгеләргә, тавыш көче белән идарә итә белергә өйрәтү. Балаларның авазларны ничек әйтүләрен ачыклау. Балаларны сүзләрдәге сузык авазларны (а, ә, у, ү, о, ө, э, и) һәм алдагы эзлеклелектә кайбер тартык авазларны: п-б-т-д-к-г,ф-в, т-с-з-ц ачык итеп сөйләшергә өйрәтү.Авазларны дөрес әйтергә ярдәм итә торган сүзле, дидактик уеннарны һәм аерым авазлар ешрак кабатланган шигырьләрне, тизәйткечләрне куллану. Сәнгатьле сөйләм өстендә эшләү.

Сүз байлыгын үстерү. Тирә-юнь турындагы белемнәрен киңәйтү исәбенә, балаларның сүз байлыгын арттыру һәм активлаштыру. Көнкүреш предметларын белдерүче,әйберләрнең өлеш- кисәкләрен, сыйфатларын, өслекнең үзенчәлекләрен,

кайбер материалларны һәм аларга хас сыйфатларны, кайда урнашканын әйтә белергә, кулланышлары белән охшаш булган әйберләр арасындагы аерманы күрә белергә, уенчык, кием- салым, савыт- саба, җиләк- җимеш, яшелчә, кошлар кебек гомумиләштерүче сүзләрнең мәгънәләрен аңлый белергә өйрәтү. Тәүлекнең өлешләрен тышкы күренешләренә карап, йорт хайваннары һәм аларның балаларын,җиләк- җимеш һәм яшелчәләрне аеру.

Сөйләмнең грамматик төзелеше. Балаларны исемнәрене сыйфатлар белән яраштырырга, килеш, тартым, сан белән төрләндерергә өйрәтү. Исемнәрне (белән, саен, өчен, кебек) белән куллану.Хайваннарның, кошларның, әйберләрнең атамаларын берлек санда һәм күплек кушымчалары ялгап, дөрес итеп әйтергә өйрәтүне дәвам итү. Исемнәрнең килеш белән төрләнешен, күплек сандагы исемнәрнең килеш белән төрләнешен ныгыту.Яңа сүзләр ясый белү осталыгын грамматиканы яхшы белергә дип кабул итү, сүзләренең дөрес формаларын өйрәтү. Гади җөмләләрдән сыйфат, тәмамлык, хәлләр кулланып, катлаулы җөмләләр,тиңдәш кисәкле җөмләләр төзергә ярдәм итү.

Бәйләнешле сөйләм. Рәсем,иллюстрация, уенчыкла, тере объектларны, төзелеш эшләрен күзәткәндә, спектакльләр, мультфильмнар караганнан соң тәрбияче биргән сорауларга җавап бирергә, кара- каршы сөйләшергә (диалог) өйрәтү. Үз фикерләрен бәйләнешле, эзлекле итеп әйтә белү күнекмәләре формалаштыру. Гаиләдә, төркем бүлмәсендә өлкәннәргә, яшьтәшләренә, “рәхмәт”, “исәнмесез”, “ сау булыгыз”, “тыныч йокы” кебек сүзләр әйтү зарурлыгын төшендерү, үтенечен ачык итеп, “зинһар” сүзен кушып белдерергә күнектерү.

Таныш әкиятләрне рольләргә бүлеп сөйләргә, сәхнәләштерүдә катнашу теләге тудыру.

Бер –берсе белән яхшы мөнәсәбәттә булырга ярдәм итү. Татар халык иҗаты белән тулырак таныштыра башлау.

Русский язык. *Задачи обучения русскому языку детей 3-4 лет* ***(УМК)*** формирование, развитие умений и навыков аудирования, говорения в игровых ситуациях по темам “Игры и игрушки” “Дом, в котором я живу”, “Посуда и продукты питания”, “Сад и огород”, “Транспорт”, “Одежда и обувь”, “Домашние и дикие животные”. Обогащение активного словарного запаса существительными, прилагательными, глаголами, наречиями, местоимениями, числительными; формирование умений согласовать части речи. Выработка умений и навыков понимать смысл предложений с вопросительнымизнаками. Различать значения предлогов в, на. Выработка умений и навыков вести диалог, составлять рассказы, описания. Разучивание стихотворений, песен, считалок на русском языке.

2.1.4 Нәфасәти үсеш өлкәсе.

“Матур әдәбият һәм фольклор” юнәлеше. Икенче кечкенәләр төркемендә матур әдәбиятне кабул итү укылган әкиятләр, кечкенә хикәяләр, шигырьләр тыңларга, аларның эчтәлеген аңлый белергә өйрәтү. Татар халык авыз иҗатының гүзәл үрнәкләре-юаткычлар, эндәшләр, такмаклар, бармак уеннары белән таныштыру эшен дәвам итү. Шигырьләрне яттан сәнгатьле итеп сөйләү

күнекмәләре бирелә.Текстны рольләргә бүлеп уку, әсәрләрне сәхнәләштерү күнекмәләре булдыруга булышлык итә. Китаплар белән таныштыру эше дәвам итә.

“Продуктив сәнгать эшчәнлеге”. Блаларның *сынлы сәнгать* белән кызыксынуларын үстерү өстендә эшләү. Кабул итү органнары эшчәнлеген (күрү, ишетү, тою) үстереп, балаларның сенсорик тәҗрибәсен баету. Нәфасәти кабул итү сәләтен үстерү.

Халык декоратив-гамәли сәнгате Балаларны декоратив рәсем ясауэшчәнлегенә тару. Татар милли әйберләре бизәргә өйрәтү.Яфрак бизәгән рәсемгә төшерү. Яңа төсләр белән таныштыру.(алсу, сыек зәңгәр). Төсләрне сайлый белү күнекмәләре бирү Дымково бизәкләре белән уенчык силуэтын һәм төрле предметларны бизәргә өйрәтү.Сызык, штрих, буялыш(мазки), тимгел- тимгел тапларны ритмик рәвештә төшерергә, гади предметларны сурәтләргә, төрле юнәлештә туры сызыклар сызарга, аларны кисештерергәөйрәтү.

Балаларны төрле материаллардан *әвәләүнең* үзенчәлекләре белән таныштыруны дәвам итү. Натурадан карап, күзаллап таныш предметларны әвәләп ясау күнекмәләрен үстерү, характерлы үзенчәлекләрен, кисәкләрне пропорцияләре һәм детальләр зурлыгындагы аерымлыкларны чагылдыра белүләренә ирешү. Әвәләгәндә образның мәгънәлелеген чагылдырырга, кеше һәм хайван сыннарын хәрәкәттә әвәләргә, зур булмаган предмет төркемнәрен гади сюжетка берләштерергә өйрәтү.

*Декоратив әвәләү*үзенчәлекләре белән таныштыруны дәвам итү. Катлаулы булмаган әйберләр: күмәч, коймак, бавырсак, чәчәк һ.б. төрле савытлар әвәләргә, аларны таякчык белән бизәргә,турыга әвәләгәндә барлыкка килгән таякчыкны бөҗра ясап тоташтыру, шарны басып яссыландыру, 2-3 кисәктән торган предметларны, бер- берсенә кысып ябыштыру юлы белән әвәләргә өйрәтү. Пөхтә эш итү күнекмәләрен ныгыту, шатлык хисе уяту.

Кисеп ябыштыру. Балаларны кисеп ябыштыру эшчәнлегенә тарту, аларда бу эшчәнлеккә кызыксыну уяту. Тәрбияче тарафыннан әзерләнгән бала уйлаган яки тәрбияче тәкъдим иткән предметны төзергә, килеп чыккан сурәтне кәгазьгә ябыштырырга өйрәтү. Пумала белән эш итәргә , чиста, пөхтә эш күнекмәләре өйрәтү.Үзләре тудырган сурәттән шатлык хисләре уяту.

Музыка тәрбиясе.Балаларны композиторлар турында кыскача белешмәләр, классик, халыкчан һәм заманча музыкаль әсәрләр белән таныштырып, музыкага мәхәббәт тәрбияләү, кызыксыну хисләрен, нәфасәти тойгыларын үстерүне дәвам итү.Музыкаль сәләтләрен (музыканы ишетү, хәтер, ритм тойгысы, тембрларны аеру), музыкага карата мөнәсәбәтләрен үстерүне дәвам итү.

Музыка әсәренең жанр төрләрен (марш, бию, җыр) аера белергә өйрәтү, музыкаль хәтерләрен камилләштерү. Җыр күнекмәләрен формалаштыру. Җырларны музыка уен коралларына кушылып яисә мөстәкыйль рәвештә ялгыз башкара алу сәләтен үстерү, җыр белән кызыксынуларын, җырлау теләкләрен үстерү.

2.1.5 Физик культура үсеш өлкәсе

Физик культура һәм сәламәтләндерү эшләре. Балаларның сәламәтлеген ныгыту өстендә эшләүне дәвам итү: организмны чыныктыру, төп хәрәкәтләрне камилләштерү, гәүдәне төз тоту гадәтен ныгыту. Мөстәкыйль рәвештә хәрәкәтле, спорт уеннары оештырырга, физик күнегүләр башкарырга, йөзәргә өйрәтү. Гимнастика эскәмисенең тар рейкасы һәм бау буенча атлап, баш өстенә ком тутырылган кечкенә капчык куеп тигезлекне саклау күнегүләре ясау. Гадәти йөгерү, аяк очларында тезләрне югары күтәреп каршылыкларны җиңеп йөгерү, шуышу, үрмәләүне камилләштерү. Предметларны еракка ыргыту, тупны чөю һәм тотып алу хәрәкәтләрен, кул чукларын, иңбаш, арка мускулларын ныгыту, умыртка баганасының сыгылмалылыгын арттыру күнегүләре ясау, спорт уеннары уйнау.

Белем бирү өлкәләренең МРК га яраклаштырылган бурычлары

(Р.К.Шәехованың мәктәпкәчә яшьтәге балаларга белем бирү региональ программасы)

Танып белү үстерешле өлкәсенең бурычлары. Татар халыкларының матур әдәбияты, халык авыз иҗаты белән таныштру, мәкаль, әйтемнәрнең мәгънәсен аңлату, аларның сөйләмдәге урынын билгеләү. Татар язучылары һәм шагыйрьләренең әсәрләрен башкарганда сәнгатьле сөйләмне формалаштыру. Идел буе халыкларының тарихы, культурасы, традицияләре белән таныштыру.

Сөйләм үстерү өлкәсенең бурычлары. Диалогик сөйләмне камилләштерү. Көндәлек тормышта балалар һәм өлкәннәр белән татар һәм рус телендә аралашу. Татар, рус халкының халык авыз иҗаты, матур әдәбияты белән таныштыру, әйтем, мәкальләрнең мәгънәсен аңлату, сәнгатьле сөйләмне формалаштыру.

Нәфасәти үсеш өлкәсенең бурычлары. Милли уен коралларының яңгырашы: (шакылдавык, барабан -рус, курай -татар,металлафон, бубен) аша классик , халык, заманча музыка белән таныштыру.

Татар бизәкләре: канәфер, өчъяфрак белән таныштыруны дәвам итү; татар халыклары бизәкләре, милли киемнәре турында күзаллауны формалаштыру.

Физик тәрбия үсешөлкәсенең бурычлары. Татар халык авыз иҗаты аша үз сәламәтлегенә, үз шәһәренә аңлы караш тәрбияләү, сәламәт яшәү рәвеше алып бару, халык уеннары белән таныштыру. Татар, рус халык уеннарын мөстәкыйль оештырырга өйрәтүне дәвам итү.

Социаль -коммуникатив үсеш өлкәсенең бурычлары. Татар халыкының традицияләрен, гореф-гадәтләрен хөрмәт итү; кешелеклелек, кунакчыллык, чисталык кебек сыйфатлар, татар халыкларының әдәби әсәрләре аша хезмәт эшчәнлеге турында күзаллауны, төрле милләттәге яшьтәшләренә дустанә караш, мөстәкыйльлек формалаштыру.

2.2 Гаилә белән үзара бәйләнеш.

Хәзерге фән һәм практика баланың шәхесен формалаштыруда гаиләнең уникаль роль уйнавын исбат итә. Беренче социальләшү гаиләдә башлана, баланың дөньяга, үзенә, башка кешеләргә карашы, мөнәсәбәте формалаша. Ата-аналарның кайгыртучанлыгы балада аның үз-үзенә ышанычын тудыра, башка кешеләр белән түземлек, үзара хөрмәт принциплары нигезендә үзара мөнәсәбәткә керергә әзер торырга ярдәм итә.Ата-ананың тәрбия һәм белем бирү эшчәнлегендә катнашу мөмкинлеге булу бик зур әһәмияткә ия. Хәзерге заман балалар бакчасы ата-аналарга психологик һәм педагогик ярдәм күрсәтүче учреждение буларак та хезмәт итә. Шул ук вакытта гаилә дә үзара хезмәттәшлек итәр өчен педагогларны өзлексез үсешкә рухландыра. Түбәндәге бурычларны үтәмичә, максатка ирешү мөмкин түгел:

-гаилә белән партнерлык мөнәсәбәте урнаштыру;

-бакчада ата-анага бала тормышында катнашу өчен шартлар тудыру;

- бала тәрбияләүдә ата-аналарга психологик ярдәм күрсәтү;

- гаиләләр белән үзара аралашуда педагогик компетентлыкны өзлексез күтәрү.

Гаилә белән үзара бәйләнеш принциплары.

1.<u>Психологик уңайлык (комфорт) принципы</u> – ата-аналар белән аралашуда җылы атмосфера булдыру, һәр гаиләнең ихтыяҗын, социаль-психологик характеристикасын исәпкәалу. Ата-ана белән үзара ышанулы мөнәсәбәт ул – хөрмәт, диалогка омтылу, игътибарлылык, ихласлылык. Балага һәм аның якыннарына карата тәрбияченең игелеклелеге һәм ачыклыгы ата-ана ягыннан уңай кабул ителә. Ата - аналарның бакчада балалары шат булса, алар тәрбиячеләргә сораулар белән мөрәҗәгать итәләр. Ата-аналарның бала өчен балалар бакчасының уңайлы, куркынычсыз, файдалы булуын күрү генә түгел, ә балаларның үсешен күрүләре дә әһәмияткә ия. Тәрбияченең баланың яшь үзенчәлеген, психологиясен, үсеш кризисын белүе, ата-ананы тынычлындырып, кирәкле сүзләр таба белүе, алар белән ягымлы мөгаләмәдәге әңгәмәдәшче булуы мөһим.

2.<u>Эшчәнлек принцибы</u>. Белем һәм тәрбия бирү процессында балалар бакчасы һәм ата-аналар арасындагы бәйләнештигез хокуклы партнерлар сыйфатына корылган. Партнерлык процессы катлаулы: танышу, стереотипларның җимерелүе һәм үзара аңлашу урнашу,бала тәрбияләүдә бер үк максатны күздә тоту. Педагогның һәм балалар бакчасының позитив имиджы булуы мөһим.

3.<u>Бербөтенлек принцибы</u> –тәрбия һәм белем бирүдә гаилә һәм җәмгыять институтларының аерылгысыз бербөтен булуына нигезләнгән. Әлеге принцип бала тәрбияләүдә гаилә белән балалар бакчасының эш стратегиясен билгели. Җәмгыяти тәрбиянең нигезе ул - балага социаль таләпләр системасы кую. Ата-аналарның тәрбияви тәэсире булып, балага карата мәхәббәт, аны куркынычсызлык белән тәэмин итү, аны ничек бар шулай кабул итү тора.

4.<u>Минимакс принцибы</u> – һәр гаиләгә дифференциальякынкилү, ата-аналар белән эчтәлекле, тактлы аралашу. Ата-аналар белән танышкач, педагог һәр гаиләнең үзенчәлеген ачыклый, аларның активлыгын күтәрү өчен планлы рәвештә шартлар тудыра.

5.<u>Вариативлык принцибы</u> – ата-аналарга тәрбия һәм белем бирү процессына кушылу һәм аралашуның формаларын тәкъдим итү: традицион һәм традицион булмаган, шәхси һәм төркемләп, дистанцион һәм кара-каршы аралашу.

6.<u>Өзлексезлек принцибы</u> өйдә һәм балалар бакчасында тәрбия бирүнең өзлексез баруын күз алдында тота.

7.Иҗадилык принцибы – тәрбия һәм белем бирү процессында барысына да иҗадилык күрсәтергә мөмкинлек ачу.

Ата-аналар белән үзара бәйләнеш формалары.

1.Мәгълүмати чаралар –(телдән журнал, реклама буклеты; балаларга тәрбия һәм белем бирү сораулары буенча мәгълүмати белешмә хезмәте; СМИ да чыгышлар; мәгълүмати кәрзиннәр, хатлар; күрсәтмә психо-педагогик пропаганда һ.б.)

2. Оештыру эшләре– (ата-аналар җыелышы; анкеталар тутыру; җәмгыяти ата- аналар оешмаларын төзү; коференцияләр, ата-аналар белән берлектә педсоветлар; брифинглар һ.б.)

3.Культура-агарту чаралары – (ата-аналар мәктәбе; консультацияләр; тематик очрашулар; матур әдәбият буенча тематик күргәзмәләр оештыру; тренинглар; семинарлар; әңгәмә; дискуссияләр; ата-аналар кунакханәсе; түгәрәк өстәл һ.б.)

4.Оештыру-эшчәнлек – (ата-аналар белән берлектә үткәрелгән балаларның үсеш мониторингы, берләштерелгән ата-ана-бала проекты; күргәзмәләр; вернисажлар; мастер-класслар; балалар, педагоглар, ата-аналар иҗаты; гаилә портфолиосы ясау; иҗади эшчәнлек өчен табигый һәм ташландык материаллар җыю; балалар бакчасын ремонтлауда һәм яшелләндерүдә катнашу; балаларның бакчадагы тормышын сурәтләгән буклет, видеофильмнар әзерләү, журналлар чыгару;бакчада үткәрелгән чаралар турында фотоматериалларны электрон җибәрүдә булышу; үстерешле предметлы тирәлекнең сыйфатын тикшерүдә катнашу һ.б.)

5. Ата-аналарның педагогик процесста катнашуы – (ата-аналар катнашы белән шөгыльләр; балаларга әкиятләр уку; балалар белән төрле темага әңгәмәләр кору; ата-аналар катнашы белән сәхнәләштерү; саф һавада йөргәндә, экскурсияләргә барган балаларны озату; Ачык ишекләр, Сәламәтлек көнендә, Шәфкатьлелек марафонында катнашу һ.б.)

Гаилә белән үзара бәйләнеш буенча эшләү планы.

Ай	**Тема**
сентябрь	• Ата-аналар белән оештыру җыелышы уздыру. • Ата-аналардан "Әйдәгез танышабыз" дип аталган анкета тутырту. • Ата-аналар өчен педагог-психолог, шәфкать туташының киңәшләре тупланган төрле папкалар булдыру. • Туган көннәр (сентябрь аенда туучы балаларны котлау оештыру). • Физкультура ОББЭ өчен форма булдыру.
октябрь	1.Консультацияләр : “Хәрәкәтле уеннарның бала организмы өчен файдасы”, “Бишек җырлары җырлыйбыз”, “Яссытабанлылыкны кисәтү”, “Ни өчен бала уенчыкларны җыярга теләми?”, “Сәләтле бала”.

	2. Газета “Сәламәт булыгыз!”, “Тәрбияче апа – бәйрәмең белән!”, “Өлкәннәрне тәбриклибез һәм бәйрәм белән котлыйбыз!” 3. Өлкәннәрне бәйрәм белән котлау, балаларның үз куллары белән ясаган бүләкләрен бирү. 4. “Сөмбелә” бәйрәмен уздыру 5. Табип киңәшләре: “Бабасыр”, “Балаланың гаиләдәге физик тәрбиясе” 6. Әти –әниләрне кызыксындырган сорауларга җавап бирү.
ноябрь	1.Консультацияләр :“Профилактик прививкалар”, “Музыкотерапия”, “чиратта торганда һәм транспортта барганда балалар белән уеннар”. 2. Газета “Бәйрәм белән, кадерле әниләр!” 3. “Әниләр” бәйрәме уздыру 4. Табип киңәшләре: Матур һәм сәламәт тешләр”, “Төркемгә чир керсә...” 5. Әти –әниләрне кызыксындырган сорауларга җавап бирү. 6. Белешмәлек “Бала белән бергә уйныйбыз”
декабрь	1.Консультацияләр : “Саф һавада йөрүнең файдасы”, “Әти –әни булу рәхәт ул”, “Сюжетлы-рольле уеннар аша балаларда туган телне үстерү”, “Өйгә уйный-уйный кайтабыз”. 2. Балалар өчен шугалак (тау) төзү. 3. Газета “Тәҗрибәләр үткәрәбез”, “Хуш киләсең, Яңа ел” 4. “Хуш киләсең, Яңа ел!” бәйрәме уздыру 5. Табип киңәшләре: “Салкын тиюдән саклану чаралары”, “Гәүдә төзелеше бозылуы”, “Саф һавада хәрәкәтле уеннар” 6. “Сюжетлы-рольле уеннар” күргәзмәсенә әзерлек һәм үткәрү. 7. Әти –әниләрне кызыксындырган сорауларга җавап бирү. 8. Ата – аналар җыелышы: “Тәртип кагыйдәләре”
январь	1.Консультацияләр : “Бармак уеннары”, “Юл һәм балалар” 2. Газета “Балаларның юл травматизмы сәбәпләре”, “Чыныктыру чаралары”. 3. Ачык ишекләр көне: мастер – класс “Йокыдан уяну гимнастикасы”, “Саф һавада уеннар” 4. Мастер –класс “Сәламәт булыйк: чыныктыру алымнары” 5. Рәсем конкурсы “Айболит киңәшләре”

	6. Табип киңәшләре: “Грippка каршы аромотерапия”, “Туберкулездан саклану”, “Яссытабанлылык булса, нишләргә?” 7. Әти –әниләрне кызыксындырган сорауларга җавап бирү.
февраль	1. Консультацияләр: “Ишетергә һәм тыңларга өйрәнәбез”. “Биибез дә, җырлыйбыз” 2. Газета “Изге Вәли көне”, “Бәйрәм белән әтием, абыем, бабам” 3. “Ватанны саклаучылар көне” бәйрәмен уздыру 4. Табип киңәшләре:“Отморожение», “Бала йокысы”, “Йокыдан уяну гимнастикасы” 5. Әти –әниләрне кызыксындырган сорауларга җавап бирү.
март	1.Консультацияләр: “Тиктормас балаларга уеннар”, “Начар сүзлелек”, “Балаларның урамда уйнау җирлекләре”. 2. Рәсем конкурсы “Минем яраткан әкият героем” 3. “8март – халыкара хатын кызлар көне” бәйрәме уздыру 4. Табип киңәшләре: “Җил чәчәге авыруы”, “Авитаминоз” 5. Әти –әниләрне кызыксындырган сорауларга җавап бирү.
апрель	1. Консультацияләр:«Витаминотерапия”, “Балалар алдыйлар”, “Беренче китаплар”. 2. Газета Бөек татар шагыйре Г.Тукай” 3. Табиб киңәшләре: “Тычканнар таратучы чирләр”, “Саф һавада йөрү бик файдалы” 4. Әти –әниләрне кызыксындырган сорауларга җавап бирү.
май	1.Консультацияләр: “Кояш, су һәм һава безнең дуслар”, “Балаларның җәйге ялы”, “Су белән уеннар”. 2. Газета “Без сезне мәңге онытмабыз!” 3. Рәсем конкурсы “Җиңү көне белән!” 4. Табип киңәшләре: “Талпан авыруы”, “Баланың күзләрен саклыйк” 5. Әти –әниләрне кызыксындырган сорауларга җавап бирү. 6. Ата – аналар җыелышы.

Икенче кечкенәләр төркеме :

Уку елының беренче чорында күбесенчә индивидуаль эш бара.Фронталь белем бирү эшчәнлеге атнага өч мәртәбә үткәрелә. Телнең лексик-грамматик чараларын формалаштыру һәм бәйләнешле сөйләмне үстерүгә-2 белем бирү эшчәнлеге,авазларның дөрес әйтелешен формалаштыруга -1 белем бирү эшчәнлеге. Беренче көннән үк балаларны үзенә әйтелгән сөйләмне тыңлый белергә, аның аерым өлешләрен истә калдырырга, үзенең һәм башкаларның сөйләмендә ялгышларны ишетүне күнектерә башлау мөһим.

Авазлар әйтелеше өстендә эш беренче чорда бары тик индивидуаль эштә алып барыла.Һәр куелган авазны аерым ,иҗектә,текста ныгытканнан соң, баланың бу авазны дөрес әйтүен буш вакытларда,уеннарда,режим моментларында контрольдә тотарга кирәк. Сөйләмнең авазлардан торуы үзләштерелә,өйрәнгән авазны сүз башында, соңыннан ахрында,уртасында ишетеп аерырга өйрәтәбез. Белем бирү эшчәнлеге лексик темалар белән бәйлектә алып барыла,һәр темага сүзлек запасы булдыруга зур игътибар бирелә. Сүзлек запасы туплана,ул сөйләмгә кертелә,әзерләнгән запаска нигезләнеп, сөйләмнемнең гррамматик чаралары форамлаштырыла. Балаларның сөйләм мөмкинчелекләрен искә алып әзер гади җөмлә конструкцияләре бирергә,аларны ятлатырга,шул конструкция буенча иң гади җөмлә төзергә өйрәтүдән башлыйбыз.Кечкенә хикәяләрнең эчтәлеген сөйләүдә ятлаудан башлана. Сорауга җавап формасында, шулай ук рәсем буенча җөмлә төзү өстендә күп эшләнелә. Билгене белдерүче, хәрәкәтне белдерүче сузләрне тупларга кирәк. Сурәтләү хикәясе темага кагылышлы билгене белдерүче сүзләргә нигезләнә.

2.3 2022 – 2023 уку елы өчен комплекслы – тематик планы

Вакыты	Бүлек исеме	Бурычлар	Йомгаклау чаралары
1.09-10.09	Безнең балалар бакчасы	Балалар бакчасы шартларына ияләштерү. Баланың социаль мохите буларак, балалар бакчасы (бакча бинасы һәм төркем бүлмәсендәге җиһазлар: шкаф, караваt, уенчыклар) белән таныштыру. Балаларны бер-берсе һәм тәрбияче белән таныштыру. Балалар бакчасына йөрү, яшьтәшләре белән аралашуның балаларда уңай эмоцияләр тудыруларына ирешү.	Тәрбияченең адаптация бите тутыруы
13.09-17.09	Көз	Көз турында күзаллау формалаштыру; табигатькә, кешеләр киемендә, балалар бакчасы мәйданында сезонлы үзгәрешләр, уңыш җыю, кайбер яшелчәләр, җиләкләр, гөмбәләр турында беренчел күзаллау булдыру. Балаларның йорт хайваннары һәм кошлары турында белемнәрне киңәйтү. Көзен урман җәнлекләре һәм кошларының үз – үзләрен тоту үзенчәлекләре белән таныштыру.	Көзге яфраклар җыю һәм алар белән бүлмәне бизәү

20.09-30.09	Минем уенчыкларым	Иптәшләр белән дус, тату уйнау, уенчыкларны бүлешү, бер - берең ярдәм итү кебек сыйфат-ларны тәрбияләү. Балалар бакчасына йөрү, яшьтәшләре белән аралашуның балаларда уңай эмоцияләр тудыруларына ирешү.	“Минем яраткан уенчык-ларым” исемле темага әңгәмә оештыру. Уен “Уенчыклар кибетен-дә”
1.10-8.10	Безнең урман җәнлекләре	Туган як урман җәнлекләренә карата кызыксыну һәм сакчыл караш тәрбияләү; экологик тәрбия бирү; балаларга кыргый хайваннар, аларның тышкы билгеләре, үзенчәлекләре һәм файдалары турында белем бирү.	Д/уен “Кыргый хайванны тап?”
11.10-15.10	Гигиена	Балада, кеше буларак, үзе турында күзаллау булдыру, кеше гәүдәсенең төп өлешләре һәм аларның ни өчен кирәклеге белән таныштыру. Гәүдә өлешләренең атамалары хисабына балаларның сүзлеген активлаштыру. Балаларның үз-үзеңне чиста йөртү турында белемнәрен системалаштыру. Шапшаклык, җыйнаксызлык кебек сыйфатларга тискәре мөнәсәбәт тәрбияләү.	Спорт уеннары уйнау. “Сәламәт булыйк” дигән темага әңгәмә оештыру.
18.10-22.10	Минем гаиләм	Үз исемен, гаилә әгъзаларының исемнәрен белүләренә ирешү. Сөйләмдә ягымлы сүзләрне кулланырга өйрәтү, гаилә әгъзаларына ихтирам тәрбияләү. Нәрсәнең яхшы, нәрсәнең начар булуы, сәламәт тормыш образы турында башлангыч күзаллау булдыру.	“Минем гаиләм” темасына әңгәмә оештыру.
25.10-29.10	Мин кайда яшим?	Балаларны туган шәһәрләре (авыллары): аның исеме, объектлары (урам, йорт, кибет) һәм транспорт, һөнәрләр (табиб, сатучы, полиция хез-мәткәре) белән таныштыру, аларга карата кызыксыну уяту. Балаларны куркынычсызлык, юл йөрү кагыйдәләре турындагы белемнәрен тирәнәйтү. Урамнарга карата соклану хисе тәрбияләү.	“Минем шәһәрем” темасына әңгәмә оештыру.

1.11- 12.11	Киемнәр	Өс киемнәре, аларның төсе һәм материалы белән таныштыру. Киемнәрне белдерә торган сүзләр хисабына сүзлекне киңәйтү һәм активлаштыру. Киемнәргә карата сакчыл караш тәрбияләү.	Дидактик уен “Кием исе-мен ата”.
15.11- 30.11	Мониторинг		Балаларның персо-наль карточкала-рын тутыру
1.12- 30.12	Яңа ел бәйрәме	Яңа елга һәм яңа ел бәйрәменә кагылышлы эшчәнлекне барлык төрен оештыру. Балаларда бәйрәм турында уңай эмоцияләр генә булдыру.	Яңа ел бәйрәмен уздыру. Балалар иҗат күргәзмәсе
10.01- 31.01	Кыш	Кыш турында күзаллау формалаштыру (табигатьтә сезон үзгәрешләре, кешеләрнең киеме, балалар бакчасы мәйданы). Балаларны кар һәм аның үзенчәлекләре (ак төстә, эри, йомшак,салкын, җиңел) белән таныштыру. Кыш турында матур әдәбият әсәрләрен уку.	Уен “Салкын көннәр” Балалар иҗат күргәзмәсе
1.02- 11.02	Йорт хайваннары һәм кыргый хайваннар.	Йорт хайваннары һәм кыргый хайваннар турындагы белемнәрен киңәцтү, хайваннарның исемнәрен, хәрәкәтләрен әйтергә күнектерү һам аларның балалары белән таныштырып китү, рәсемнәрдән таба белү. Кыш көне урман җәнлекләре һәм кошларының үз – үзләрен тоту үзенчәлекләре белән таныштыру. Хайваннарга карта кызыксыну тәрбияләү.	Дидактик уен “Рәсемдә нәрсә сурәтләнгән?” Балалар иҗат күргәзмәсе
14.02- 25.02	Әтием горурлыгым	Балаларда патриотик хисләр, ватанны саклаучыларга карата ихтирам, хөрмәт, бәйрәм рухы тәрбияләү. Балаларны әтиләр һөнәренә кагылышлы сюжетлы кечкенә рәсемнәр карарга, аларның	Әтиләрне котлау

		эчтәлеген аңларга өйрәтү, эш-гамәлләрне белдерә торган сүз ләр хисабына балаларның сүзлеген активлаш-тыру;) төрле һөнәр кешеләренә һәм әтиләр хезмәтенә карата кызыксыну уяту.	
28.02-11.03	8 март	Балаларда әниләргә карата хөрмәт, мәхәббәт хисләре тәрбияләү; балаларны – 8 март Халык – ара хатын кызлар бәйрәме белән таныштыру; әниләр хезмәтенә карата кызыксыну, хөрмәт тәрбияләү.	Әниләрне котлау
14.03-25.03	Халык иҗаты	Балаларда халык иҗаты белән таныштыру. Халык авыз иҗаты (җырлар, бармак уеннары, биюләр, бәйрәмнәр, уенчыклар) белән таныштыру. Балалар эшчәнлегенең барлык төрләрен оештырганда, фольклор элементларын куллану. Балаларны халык иҗат иткән уенчыклар (матрёшкалар, дымка уенчыгы...) белән таныштыру; халык иҗатына кызыксыну, уенчыкларга (матрёшкага) карата сакчыллык тәрбияләү.	Уеннар күргәзмәсе оеш-тыру
28.03-22.04	Яз	Яз турында күзаллау формалаштыру (табигатьтә сезон үзгәрешләре, кешеләрнең киеме, балалар бакчасы мәйданы). Язгы табигатькә карата сакчыл караш тәрбияләү; язгы табигатьнең матурлыгын тоя , билгеләрен күрә һәм аларны табигатьтә таба белергә өйрәтү. Яз көне урман җәнлекләре һәм кошларының үз – үзләрен тоту үзенчәлекләре бе-лән таныштыру.	Яз бәйрәме
25.04.-29.04	Мониторинг		Балаларның персональ карточкаларын тутыру
2.05-13.05	Тиздән җәй житә	Җәйге табигатькә карата сакчыл караш тәрбияләү; Җәйге табигатьнең матурлыгын тоя , билгеләрен күрә һәм аларны табигатьтә таба белергә өйрәтү	
16.05-20.05	Үсемлекләр	Үсемлек дөньясына кызыксыну уяту. Бүлмәдәге гөлләргә, мәйданчыктагы җиргә чәчәкләр утырту, аларны тәрбияләүне	“Безнең мәйданчыкта нәр-сәләр үсә” танышу.

		аңлату,сөйләмне су сибү, чүп үләннәреннән арындыру кебек яңа сүзләр белән баету.	
23.05-31.05	Ямьле җәй	Җәй турында күзаллау формалаштыру (табигатьтә сезон үзгәрешләре, кешеләрнең киеме, балалар бакчасы мәйданы). Җәй көне урман җәнлекләре һәм кошларының үз – үзләрен тоту үзенчәлекләре белән таныштыру. Йорт хайваннары һәм кошлары, яшелчәләр, җиләк-җимешләр турында белемнәрен киңәйтү; табигатькә карата сакчыл караш тәрбияләү.	Җәй бәйрәме Балалар иҗат күргәзмәсе
Җәйге чорда балалар бакчасы каникул режимында эшли.			

3. Оештыру бүлеге.

3.1 Материаль- техник тулыландыру

Белем бирү программасының юнәлеше	**Төркем бүлмәсе,кабинетлар, җиһазлар исемлеге**
Программа дошкольного образования «От рождения до школы» под редакцией Н.Е. Вераксы, Т.С. Комаровой, М.А. Васильевой, основная, (грамота, развитие речи, ФЭМП, ознакомление с художественной литературой, ознакомление детей с природой, логическое мышление, ИЗО деятельность, исследовательская, конструктивная деятельность)	Төркем бүлмәсе ,җиһазлар исемлеге , стәлләр, урындыклар, дидактические игры, с/р уеннар өчен уен- модульләр, китаплар, үстерешле плакатлар, уеннар, төзелеш өчен конструктор, эксперимент почмагы, йомшак модульләр, таратма материал; матур әдәбият, өлкәннәр өчен педагогик литература, персонаж-уенчыклар.
Программа дошкольного образования «Изобразительная деятельность в детском саду» под редакцией Т.С. Комаровой, основная (рисование, лепка, конструировании	Төркем бүлмәсе . Җиһазлар исемлеге, дидактик уеннар, игровые модули для сюжетно-ролевой игры, китаплар, уеннар, үстерешле плакатлар,төзелеш өчен конструктор, эксперимент өчен почмак, йомшак модульләр, таратма, күрсәтмә материал, матур әдәбият, зурлар өчен педагогигик әдәбият, уенчык- персонажлар.

Программа дошкольного образования «Основы безопасности жизнедеятельности. Төркем бүлмәсе. Җиһазлар исемлеге. Өстәлләр, урындыклар, дидактик уеннар, сюжетно-рольле уеннар өчен модульләр, китаплар, уеннар, үстерешле плакатлар, 50 дошкольников» под редакцией Н.Н. Авдеевой О.Л. Князевой, Р.Б. Стеркиной, основная (ОБЖ)	Төркем бүлмәсе Җиһазлар исемлеге Өстәлләр, урындыклар, дидактик уеннар, сюжетно-рольле уеннар өчен модульләр, китаплар, уеннар, үстерешле плакатлар, 50 дошкольников» под редакцией Н.Н. Авдеевой О.Л. Князевой, Р.Б. Стеркиной, основная (ОБЖ) төзелеш конструкторы, эксперимент почмагы, йомшак модульләр, таратма материал, урам, бакча, шәһәр макеты,торак йортлар, юл билгеләре,төзелешләр, ландшафт схемасы белән келәм, персонаж- уенчыклар.
Программа дошкольногообразования «От рождения до школы» под редакцией Н.Е. Вераксы, Т.С. Комаровой, М.А. Васильевой, основная (музыкальное). Программа дошкольного образования «Камертон» под редакцией Э.П. Костиной, (музыкальное)	Музыка залы. Җиһазлар исемлеге. Пианино, театр төрләре, телевизор, музыкальный центр, набор шумовых музыкальных инструментов, музыка инструментлары җыелмасы, дидактик уеннар һ.б.
Программа дошкольного образования «Театр - творчество - дети» под редакцией Н.Ф. Сорокиной, основная (театральная деятельность).	Музыка залы. Җиһазлар исемлеге. Пианино, театр төрләре, телевизор, музыкальный центр, музыкаль инструментлар җыелмасы, дидактик уеннар һ.б.

3.2 Программа һәм методика белән тәэмин итү

Белем бирү өлкәләре	Үсешнең төп юнәлешләре	Эшчәнлек Төре	Кулланылган программалар, методик әсбаплар
Социаль коммуника тив үсеш өлкәсе	Әхлакый кыйммәтләр. Хезмәт. Куркынычсызлык	Уенга өйрәтү. Социаль үсеш Хезмәт тәрбиясе Хуҗалык-көнкүреш	Р. Ш. Ахмадиева, Е.Е . Воронина, Д..М. Мустафин,. «Обучение детей дошкольного возраста правилам безопасного поведения на дорогах»

		ОБЖ	Т.С. Комарова, Л.В. Куцакова, Л.Ю. Павлова «Трудовое воспитание в детском саду». Программа и методические рекомендации. - М.: Мозаика - Синтез, 2009. Л.В. Куцакова «Конструирование и ручной труд в детском саду». Программа и Методические рекомендации. - М.: Мозаика - Синтез, 2010
Танып белү үсеш өлкәсе	Иң гади Математик күзаллау Әйләнә-тирә	Сенсорик үсеш Иң гади математик күзаллауны формалаштыру Тирә-юнь белән таныштыру	О.А. Дыбина «Ребенок и окружающий мир». Программа и методические рекомендации. - М.: Мозаика - Синтез, 2010.. И.А. Помораева, В.А. Позина «Занятия по формированию элементарных математических представлений в старшей группе детского сада». Планы занятий. - М.: Мозаика - Синтез, 2010. Математика в детском саду. Рабочая тетрадь для детей. М.: Мозаика-Синтез, 2011. Л.В. Куцакова «Занятия по конструированию из строительного материала в младший группе детского сада». Конспекты занятий. - М.: Мозаика -Синтез, 2010. Бурганова Р. А. “Знакомство с природой родного края”. Е. В. Колесникова “Математика для детей 3-4 лет”. М.: ТЦ Сфера, 2015.- 56 с. (математические ступеньки). “Математикага өйрәнәбез”. Икенче кечкенәләр төркеме: Мәктәпкәчә белем бирү учреждениеләре өчен экспериментал методик әсбап / З. Г. Шәрәфетдинова И.Җ. Хәбибулина, Ф.В.Хәзрәтова.— Казан: 2010.—130 б.— «Поликультуралы белем бирү моделе» сериясе
Нәфасәти-Сәнгать үсеш өлкәсе	Продуктив эшчәнлек Музыка тәрбиясе	Рәсем Әвәләү Кисеп ябыштыру Кул эше Конструкцияләү Музыка тәрбиясе	Комарова. Т.С. Изобразительная деятельность в детском саду. Программа и методические рекомендации. М.: Мозаика-Синтез, 2010. И.А.Лыкова.Программа художественного воспитания,обучения и развития детей 2-7 лет «Цветные ладошки».

		Сәхнәләштерү	М. Б. Зацепина «Музыкальное воспитание в детском саду». Методическое пособие. - М.: Мозаика-Синтез, 2010 М. Б.Зацепина, Т.В.Антонова "Народные праздники в детском саду". Методическое пособие. - М.: Мозаика-Синтез, 2010. МРК 1.«Күрсәтәле,үскәнем" З.Г.Ибраһимова.З.Р.Гыйләҗетдинова,Ф.Җ.Җәләлет динова -Казан: Мәгариф,2010г. 2. Әй уныйбыз, уйныйбыз. Л. Н. Шәйдәева, Р. Ә. Кадыйрова. З. Ф. Бәдретдинов. 3.Үстерешле уеннар. К.З.Закирова,Р.Э.Кадыйрова. - Казан: Магариф,2013г
Сөйләм үсеше	Сөйләм телен Үстерү Матур әдәбият Уку	Матур әдәбият белән таныштыру	В.В. Гербова «Занятия по развитию речи во второй группе детского сада». Планы занятий. - М.: Мозаика - Синтез, 2011. Иң матур сүз. Хрестоматия. Кахыйханова. В. С., Зарипова К. М. “Туган телем- бөек анам”. Хазратова Ф.В. «Туган телдә сөйләшәбез»Методическое пособие для воспитателей татарских групп ДОУ 3 - 4 лет. Закирова К.В. «Балачак аланы». Хрестоматия для воспитателей и родителей. Кашапова М.Ф. «Уйныйк эле, балалар» метод.рекомендации (первая книга)
Физик тәрбия үсеше	Здоровый образ жизни движения	Физик культура Төп хәрәкәтләр Спорт күнегүләре Спорт уеннары	Степаненкова Э.Я. Физическое воспитание в детском саду. - М.: Мозаика-Синтез, 2010. Л.И. Пензулаева «Физическая культура в детском саду». Вторая младшая группа. - М.: Мозаика - Синтез, 2012.

		Хәрәкәтле уеннар Физкультура сәламәтләндерү эшчәнлеге культура-гигиена күнекмәләре	Пензулаева Л.И. Оздоровительная гимнастика для детей 3-7 лет.- М: Мозаика-Синтез, 2010 МРК 1.К.В Закирова "Уйный уйный үсәбез" "Мәгариф" нэшрияты, Казан . 2005 ел

3.3 Үстерешле предметлы тирәлек

1.Үстерешле предметлы тирәлек балаларның яшь үзенчәлекләрен һәм үсешләрендә коррекцион җитешмәүчәнлеге булган балаларны исәпкә алып, аларның сәламәтлеген саклау һәм ныгыту өчен төркемдә һәм балалар бакчасында тәрбия һәм белем бирү процессын максималь тормышка ашыра.

2. Үстерешле предметлы тирәлек балалар белән өлкәннәрнең аралашу мөмкинлеге, бердәм эшчәнлеге, балаларның хәрәкәт активлыгы, шулай ук аларның ялгыз калу мөмкинлеге белән тәэмин итә.

3. Үстерешле предметлы тирәлек:

- төрле тәрбия һәм белем бирү программаларын тормышка ашыруны;
- милли культура, климат шартларын;
- балаларның яшь үзенчәлекләрен исәпкә алырга тиеш.

4.Үстерешле предметлы тирәлек бай эчтәлекле, үзгәрүчән, күпфункцияле, вариатив, аңлаешлы һәм куркынычсыз булырга тиеш.

Предметлы тирәлек белән тулыландыру тәрбия һәм белем бирү процессының бербөтенлек принципына, ФДББС буенча балаларның психологик һәм шәхси үзенчәлекләренә, материалларның үзенә хас үзгәрүчән уеннар, дидактик материаллар белән тәэмин ителүенә, балалар белән өлкәннәрнең интегральләштерү принципына, балаларның уен, хәрәкәт активлыгы, эзләнү, тәҗрибә, конструктив, матур әдәбиятны кабул итү һәм коммуникатив эшчәнлегенә туры килә. Милли культура, климат шартлары исәпкә алына. Кулланылган материалларның һәм җиһазларның сыйфат сертификатлары бар, һәм алар гигиена, педагогик, эстетик таләпләргә җавап бирә алалар.

3.4 5нче кечкенәләртөркемендәкөндәлек режим

6.00 – 6.20	Балаларны кабул иту, гигиена процедуралары, уеннар, индивидуаль эш.	
6.20 – 6.30	Саф һавагачыгаргаәзерләну.	
6.30 – 7.30	Саф һавадайөру.	
7.30-7.40	Саф һаваданкеру, иртэнге гимнастикага эзерлэну	
7.40 – 7.45	Иртэнге гимнастика	
7.45 – 8.00	Уенннар,гигиена процедуралары, иртэнге ашка әзерлек	
8.00– 8.20	Иртэнге аш	
ДУШЭМБЕ	8.20-9.15 9.15– 9.30 9.30-9.40 9.40-9.55 9.55-10.20 10.20- 11.40 11.40-11.50	Гигиена процедуралары, уеннар, шогыльлэргэ эзерлэну. ОБЭ Гигиена процедуралары ОБЭ Гигиена процедуралары, икенче аш, саф һавага чыгарга эзерлэну. Саф һавада йору, кузэту, уеннар. Саф һаваданкеру, гигиена процедуралары, тошкеашкаэзерлек.
СИШЭМБЕ	8.20-8.55 8.55-9.10 9.10– 9.20 9.20-9.35 9.35-10.00 10.00- 11.30 11.30-11.50	Гигиена процедуралары, уеннар, шогыльлэргэ эзерлэну. ОБЭ Гигиена процедуралары ОБЭ Уеннар, гигиена процедуралары, икенче аш, саф һавага чыгарга эзерлэну. Саф һавада йору, кузэту, уеннар. Саф һаваданкеру, гигиена процедуралары, тошкеашкаэзерлек.
ЧЭРШЭМБЕ	8.20-9.00 9.00-9.15 9.15– 9.40 9.40-11.15 11.15- 11.30 11.30-11.50	Гигиена процедуралары, уеннар, шогыльлэргэ эзерлэну. ОБЭ Уеннар, гигиена процедуралары, икенче аш, саф һавага чыгарга эзерлэну. Саф һавада йору, кузэту, уеннар. ОБЭ (саф һавада) Саф һаваданкеру, гигиена процедуралары, тошкеашкаэзерлек.

ПЭНЖЕШЭМБЕ	8.20-9.00	Гигиена процедуралары, уеннар, шогыльлэргэ эзерлэну.
	9.00– 9.15	ОБЭ
	9.15-9.25	Гигиена процедуралары
	9.25-9.40	ОБЭ
	9.40- 10.00	Гигиена процедуралары, икенче аш, саф hавага чыгарга эзерлэну.
	10.00-11.30	Саф hавада йору, кузэту, уеннар.
	11.30-11.50	Саф hаваданкеру, гигиена процедуралары, тошкеашкаэзерлек.
ЖОМГА	8.20-9.15	Гигиена процедуралары, уеннар, шогыльлэргэ эзерлэну.
	9.15-9.30	ОБЭ
	9.30-9.40	Гигиена процедуралары
	9.40-9.55	ОБЭ
	9.55-10.15	Гигиена процедуралары, икенче аш, саф hавага чыгарга эзерлэну.
	10.15- 11.30	Саф hавада йору, кузэту, уеннар.
	11.30-11.50	Саф hаваданкеру, гигиена процедуралары, тошкеашкаэзерлек.
11.50-12.20	Тошкеаш.	
12.20 -15.20	Гигиена процедуралары, кондезге йокыга эзерлэну, йоклау.	
15.20 – 15.35	Йокыдан тору, сэламэтлэндеру чаралары.	
15.35 – 15.45	Сот эчу.	
15.45 – 16.15	Уеннар, индивидуаль эш,кичке ашка эзерлек	
16.15 – 16.35	Кичке аш	
16.35 – 17.00	Гигиена процедуралары, саф hавагачыгаргаэзерлек.	
17.00– 18.00	Саф hавада йору, өйгэ кайту	

3.5 Икенче кечкенәләр төркеменең
оештырылган белем бирү эшчәнлегенең челтәре

Понедельник Дүшәмбе	**1. Әйләнә-тирә белән танышу** 2. **Музыка**	09.15-9.30 09.40-9.55
Вторник Сишәмбе	**1. Физик тәрбия** **2. Сөйләм телен үстерү. /**	08.55-09.10 09.20-09.35
Среда Чәршәмбе	**1. Математика** **2. Физик тәрбия саф һавада**	09.00-9.15 11.25-11.40

Четверг Пәнҗешәмбе	**1.Физик тәрбия** **2. Рәсем**	9.00-9.15 09.25-9.40
Пятница Җомга	**1.Музыка** **2. Әвәләү/кисеп ябыштыру**	09.15-09.30 09.40-09.55

Режим моментларына күчерелә: чәршәмбе - конструктив эшчәнлек, пәнҗешәмбе - әйләнә-тирә белән танышу

3.6 Традицион вакыйгалар, бәйрәмнәр, чаралар

Күңел ачу чаралары, бәйрәмнәр - һәр балага төркем бүлмәсендә, урамда ирекле уеннар уйнарга, парк, шәһәр урамы буйлап сәяхәт кылырга, актив һәм пассив ял итәргә мөмкинлек, эмоциональ тынычлык бирә, баланың үзенә шөгыль таба белү сәләтен формалаштыра.

Икенче кечкенәләр төркемендә бәйрәмнәр һәм күңел ачуларны тематик планлаштыру.

№ п/п	Бәйрәм исеме	Үткәрү вакыты	Бәйрәмгә хәзерлек
1	«Исәнме көз»	Сентябрьнең 4нче атнасы	Көзге табигать,көзге урманга хас күренешләрне күзәтү -картиналар кару -әңгәмә,сөйләшүләр -жырлар,биюләр,шигырьләр өйрәнү -яфраклар жыеп киптерү
2	«Бакчада» (күңел ачу кичәсе)	Октябрьнең 4нче атнасы	-яшелчә,җиләк-җимешләрне танып белергәөйрәтү -аларны рәсемдә чагылдыру -олылар хезмәте турында сөйләү -җыр-биюләр өйрәнү -яшелчә һәм жиләк-жимеш маскалары ясаганда катнашу
3	«Теремкәй» (театрльләшкән уен)	Ноябрьнең 2нче атнасы	Әкият геройлары катнашында күңел ачуларда катнаша башлауларына ирешү
4	Яна ел бәйрәме	Декабрьнең 4нче атнасы	-кышкы табигатьне күзәтү -кар бөртекләре ясау -жырлар,биюләр өйрәнү -рәсемнәр карау -әңгәмә,сөйләшүләр

5	«Маша һәм аю» (театрльләшкән күңел ачу)	Гыйнварның 3нче атнасы	Әкиятләрне караганада түземлелек тәрбияләү,әкият барышын аңлауларына ирешү.
6	Ватанны саклаучылар көне	Февральнең 3нче атнасы	-әтиләр турында сөйләшү -аларны кунакка чакыру -шигырьләр,жырлар өйрәнү
7	«Бүре һәм кәҗә бәтиләре» (театрлашкан уен)	Февральнең 2нче атнасы	Әкият геройлары катнашында күңел ачуларда катнаша башлауларына ирешү
8	Әниләр бәйрәме	Мартның 1нче атнасы	-әниләр турында сөйләшү -жырлар,шигырьләр өйрәнү -әниләр пешергән ризыклар белән бәйрәмнән соң сыйлану
9	Яз бәйрәме	Мартның соңгы атнасы	-язгы күренешләрне күзәтү -рәсемнәр,иллюстрацияләр карау -шигырьләр,жырлар өйрәнү
10	«Язгы урманда» (кунел ачу)	Апрельнең 1нче атнасы	-урманда яшәүче хайваннарның яшәүләре,тышкы кыяфәтләре, тавышлары турында сөйләшү -уеннар уйнау -җырлы-биюле уеннар
11	«Әбиемдә кунакта»	Апрель ахыры	-йорт хайваннары белән танышуны дәвам итү -алар турында җырлар,биюләр өйрәнү
12	Әй су ага,су ага» (күңел ачу)	Майның 2нче атнасы	Су турында тизәйткечләр, әйтемнәр,шигырьләр,жырлар өйрәнү
13	Исәнме җәй (бәйрәм)	Майның соңгы атнасы	-җәй турында сөйләшү. -елга,урман,җәйге табигать турында картинкалар карау -рәсем ясау

			-жырлар,шигырьләр өйрәтү

Кушымта.
Аралашу (сойлам телен устеру)

Ай	№	Тема	Максат
С Е Н Т Я Б Р Ь	1.	Исәнме бакча! Балалар белән танышу.	Танышу. Син кем? Синең исемең ничек? Сорауларына җавап алу. Балаларны тәрбиячененң сөйләмен аңлый белергә өйрәтү. Сүз байлыгын арттыру. (Закирова К. В. 6 бит)
	2.	Көз килде.	Балаларны рәсем карарга өйрәтү. Тәрбияче куйган сорауга аңлы рәвештә җавап бирүләренә ирешү. Рәсем буенча хикәя төзеп сөйләү теләге уяту. (Казыйханов В.С. Зарипова К.М.36 бит)
	3.	Яшелчә бакчасында.	Өйрәнеленгән яшелчә исемнәрен дөрес һәм аңлаешлы итеп әйтелүләренә ирешү. Сыйфатлары буенча яшелчәләрне табу. Балаларда узара дустанә мөнәсәбәт тәрбияләү. (Казыйханов В.С. Зарипова К.М.39 бит)
	4.	Минем яраткан уенчыкларым	Исем, Сыйфат кулланып гади җөмләләр төзергә өйрәтү. Уенчыкларга сакчыл караш тәрбияләү. (Казыйханов В.С. Зарипова К.М. 34 бит)
О К Т Я	1.	Кыргый хайваннар.	Балаларның кыргый хайваннар турында белемнәрен ныгыту, аларның кайда яшәүләре, нәрсәләр белән туклануլары турында аңлату. (Закирова К.В.108 бит)
	2.	Сәламәтлек – зур байлык	Балаларның үз- үзеңне чиста йөртү турында белемнәрен системалаштыру. Табышмаклар, проблемалы сораулар нигезендә балаларның фикер йөртү сәләтен

Б Р Ь			үстерү. Шапшаклык, җыйнаксызлык кебек сыйфатларга тискәре мөнәсәбәт тәрбияләү. (Казыйханов В.С. Зарипова К.М.50 бит)
	3.	Безнең гаилә	Балаларга гаилә әгъзаларының исемнәрен өйрәтүне дәвам итү. Яңа сүзләр исәбенә сүз байлыгын арттыру. Якын кешеләренә карата хөрмәт, ярату хисләре тәрбияләү. (Казыйханов В.С. Зарипова К.М.40 бит)
	4.	Безнең шәһәр.	Балаларны туган шәһәр, аның исеме белән таныштыру, юл йөрү кагыйдәләре турында элементар белемнәр бирү, аңга алуларын, диалогик сөйләмнәрен үстерү, туган шәһәр белән горурлану хисе тәрбияләү. (Хәзрәтова Ф. В. “Туган телдә сөйләшәбез” методик кулланма, 38 бит)
Н О Я Б Р Ь	1.	Яраткан машиналарыбыз	Төрле машиналарның атамалары исәбенә сүз байлыгын үстерү. Балаларны теге яки бу эш хэрэкәтенең кем тарафыннан башкарылуына караган сорауларны аңлый белергә һәм дөрес җавап бирергә өйрәтү. (Казыйханов В.С. Закирова К.В 24 бит)
	2.	Шифаханә	Табиб һөнәре турындагы белемнәрне үстерү. Диалогик сөйләм күнекмәләрен үстерү. Образлы фикер йөртү сәләтен арттыру. Ягымлы сүзләрне сөйләмдә куллануны активлаштыру. (Казыйханов В.С. Закирова К. В.51 бит)
	3.	Киемнәр.	Өс киемнәрен һәм предметларны билгеләре буенча төркемнәргә бүлергә өйрәтү. Балаларда чисталык, пөхтәлек тәрбияләү. Үз киемнәрен төреп яки элеп куярга гадәтләндерү. (Зарипова К.М.84 бит)
	4.	Яңа курчак белән танышу	“Киемнәр” темасына караган сүзләрне ныгыту. Образлы фикер йөртү сәләтен үстерү. Балаларда курчак уйнау теләге булдыру. (Казыйханов В.С. Закирова К.В 47 бит)

	5	Курчакны урамга алып чыгу	Курчакны урамга киендерү. Балаларда уен барышын кузаллаулау сәләтен булдыру. Курчакта алар кебек киенә беләң, аның да урамга, саф һава суларга чыгасы килә. (Закирова К.В.17 бит)
Д Е К А Б Р Ь	1.	“Аваз культурасы өстендә эш”	А, ә авазларын дөрес артикуляөия белән әйтә белү күнекмәләрен булдыру, бу авазлар кергән сүзләр әйттерү, тавыш көче өстендә эш. (Закирова К.В. 7 бит)
	2.	“Аваз культурасы өстендә эш”	**У** һәм **ү** авазларын артикуляөия билгеләре буенча аерырга өйрәтү. Авазларны активлаштыру. Фонематик ишетү сәләтен үстерү. (Казыйханов В.С. Закирова К.В 35 бит)
	3.	“Тылсымлы” таякчык	Балаларны сузык һәм тартык авазларны, аерым сүзләрне ачык итеп әйтергә өйрәтү. Төсләр турындагы кузаллауны ныгыту, төс белдерә торган сыйфатларны активлаштыру.
	4.	Куян чыршы янында	Сөйләмдә бәйлек сүзләрне (эчендә, артында, астында, өстендә) кулланырга кайда? Кая? Сорауларына җавап бирергә, тәрбияче һәм иптәшләре белән иркен аралашырга өйрәтүне дәвам итү.
Г Ы Й Н В А Р	1.	Кыш килде.	Балаларның кыш турындагы белемнәрен киңәйтү; Актив сүзлеккә чана, кар, суык, бүрек, бияләй сүзләрен кертү, сөйләмдә куллану. (Зарипова К.В.26 бит)
	2.	Кышкы уеннар	турында белемнәрен киңәйтү. Рәсемгә карап тәрбияченеңсорауларына җавап кайтатырга өйрәтү. Балаларның кыш (Казыйханов В.С. Зарипова К.М.43 бит)
	3.	Саф һавада	Балаларның “Кыш” темасына алынган белемнәрен системалаштыру. Үзара дустанә мөнәсәбәт тәрбияләү.

Ф Е В Р А Л Ь	1.	“Бозау, бәрән, колын, кәҗә бәтие, сез кайда?	Балаларның йорт хайваннары турында белемнәрен киңәйтү; сүз байлыгын арттыру, активлаштыру. Башкаларга ярдәм итү теләге, тыңлаучанлык, хайваннарга карата кайгыртучанлык тәрбияләү.
	2.	“Машина һәм самолет”	Балаларны уенчыкларның өлешләрен, төсен, формасын аерырга һәм атарга өйрәтү, исемнәрне сыйфатлар белән яраклаштыру күнекмәләре формалаштыруны дәвам итү. У авазын әйтүдә күнектерү, сүзлекне активлаштыру.
	3.	Ватанны саклаучылар көне	Балаларны Ватанны саклаучылар көне белән таныштыру, балаларның игътибарын, аңга алуларын, диалогик, монологик сөйләмнәрен үстерү, балаларда Туган илгә мәхәббәт, малайларда көчле, кыю булырга омтылыш тәрбияләү. (Хәзрәтова Ф. В. “Туган телдә сөйләшәбез” методик кулланма, 49 бит)
	4.	Минем әнием	Иң кадерле кешегә- әнигә- мәхәббәт тәрбияләү, аңа булышасы килү теләге уяту. Аның эшләгән эшләрен хөрмәтләргә өйрәтү. (Закирова К.В.66 бит)
М А Р Т	1.	Мин әнигә булышам	Савыт- саба темасына караган сүзләр исәбенә сүз байлыгын үстерү һәм гомумиләштерүче сүз “Савыт- саба” ны кулланышка кертү. Логик фикерләү сәләтен үстерү. Өлкәннәргә булышу теләге тудыру. (Казыйханов В.С. Зарипова К.М.63 бит)
	2.	“Тере һәм уенчык кошларны карау”	Тере һәм уенчык кошны чагыштырып, уенчык кош - дымка уенчыгы белән таныштыру, уенчык кошның нинди материалдан ясалганын ачыклау, төсләрне, дымка бизәге элементларын ныгыту, балаларның игътибарын, күзәтүчәнлеген үстерү, сорауларга тулы җавап бирергә өйрәнүне дәвам итү. (Хәзрәтова Ф. В. “Туган телдә сөйләшәбез” методик кулланма, 54 бит)
	3.	Аваз культурасы өстендә эш	**М, П, Б** авазларын дөрес әйтергә өйрәтү. Фонематик ишетү сәләтен үстерү. Үзара аралашу культурасы тәрбияләү. (Казыйханов В.С. Зарипова К.М.52 бит)
	4.	Яз килде.	Шигырне өйрәнгәндә сүзләрне дөрес аңлаешлы итеп әйтүләренә ирешү. Ихтыярый истә калдыру сәләтен үстерү.(Казыйханов В.С. Зарипова К.М.65 бит)

А П Р Е Л Ь	1.	Язгы урманда.	Балаларны язгы күренешләр белән таныштыруны дәвам итү (кар эри, тамчы тама, кояш җылыта, сулар җыела), сүзлек запасларын киңәйтү һәм активлаштыру, балаларның күзәтүчәнлеген, игътибарын, күзаллавын үстерү. (Хәзрәтова Ф. В. “Туган телдә сөйләшәбез” методик кулланма, 56 бит)
	2.	Агачлар, куаклар.	Агачлар, куаклар турындагы белемнәрне киңәйтү, аларның үзенчәлекле билгеләрен камилләштерү, исемнәрен әйтә белү. Бәйләнешле сөйләм күнекмәләрен үстерү. (Казыйханов В.С. Зарипова К.М.65 бит)
	3.	Б. Рәхмәтнең “Яз” шигырен ятлау.	Балаларны Б. Рәхмәтнең “Яз” шигыре белән укып таныштыру, истә калдырырга ярдәм итү, эчтәлегенә туры китереп сорауларга җавап бирергә өйрәтү, яз турында белемнәрен баету, балаларның аңга алуларын, игътибарын, хәтерен үстерү.
	4.	Кызыксынучан тел	Балаларны [т] [д] [к] [к,] авзлары кергән аваз ияртемнәрен әйтергә өйрәтү, авз иятемнәрен төрле югарылыктагы тавыш белән әйтүгә күнектерү. [т][д][к][к,] авазларын әйтү хисабына сөйләм үстерү. Игътибарлылык тәрбияләү.
М А Й	1.	Балалар бакчасы ишегалдында	Исемнәр, фигыльләр, сыйфатлар хисабына сүз байлыгын үстерү;табигатьтәге сезонлы үзгәрешләр турында белемнәрне киңәйтү. Төсләрне, матурлыкны белдерүче сыйфатлар ярдәмендә сөйләм теле компонентларын үстерү. Хезмәткә хөрмәт тәрбияләү.
	2.	Тузганак чәчәге	Балаларны туган як үсемлекләре (тузганак) белән таныштыруны дәвам итү, үсемлекне карау барышында әңгәмәгә тарту, игътибарны, хәтерне, күзәтүчәнлекне үстерү, үсемлекләр белән кызыксыну, эстетик хисләр тәрбияләү.
	3.	Мин җәйне яратам	Табигатьтәге җәйге үзгәрешләр турындагы күзаллауларын киңәйтү, билгеле бер ситуациягә туры килгән фигыльләрне сөйләмдә куллануларын активлаштыру, “бер”, “күп” төшенчәләрен ныгыту, балаларның игътибарын, диалогик сөйләмен үстерү.

Танып белү (иң гади математик күзаллауны үстерү)

Ай	№	Тема	Максат
С Е Н Т Я Б Р Ь	1.	Адаптация чоры	Математик үсеш дәрәҗәсен күзәтү, тикшерү, әзерлекләрен формалаштыру; кыюлык тәрбияләү, шөгыльләргә катнашу, җавап бирү теләге уяту.
	2.	Адаптация чоры	Балаларны үз-үзләрен иркен тотарга, белгәнен кыенсынмый җавап бирергә булышу, кыюлык, тапкырлык тәрбияләү.
	3.	Шар, куб	Фигураның төсенә, размерына карамыйча шар һәм кубны аерырга һәм атарга өйрәтү. Балаларның күрсәтмә-образлы фикерләвен, сенсор сәләтләрен, предметларны форма буенча чагыштыра белүләрен үстерү. Коллективта шөгыльләнү, сорауларга җавап бирү теләге тәрбияләү.
	4.	“Зур”, “кечкенә”	Балаларда контраст зурлыктагы предметлар турында күзаллау формалаштыру, зур һәм кечкенә сүзләрен куллану; шар һәм кубны аера, атый белүләрен ныгыту. Балаларның күрсәтмә-образлы фикерләвен, сенсор сәләтләрен, әйләнә-тирәдәге предметларны танып белүгә кызыксынуларын үстерү.
О К Т Я Б Р Ь	1.	“Бер”, “күп”, “аз”	Саны буенча предмет төркемнәрен аера белүләрен ныгыту, алар арасында бәйләнеш урнаштырганда бер, күп, аз сүзләрен куллану. Төркемдәге барлык предметларга һәм аның аерым өлешләренә генә хас булган гомуми билгеләрне табу. Кызыл, сары, яшел кебек төсләрнең исемнәрен кабатлау.
	2.	Предметларның бертөрле һәм төрле-төрле билгеләре. Төркемнән бер предметны аеру.	Аерым предметлардан төркем төзергә, характерлы билгеләре буенча предметны төркемнән аерырга өйрәтү; предметларның саны буенча бәйләнеш урнаштырганда «бер», «күп», «аз», «берәү дә юк» сүзләрен куллану.
	3.	Предметлар төркеме төзү, төркемнән бер предметны аеру.	Аерым предметлардан төркем төзергә, һәм төркемнән бер предметны аерып алырга, «ничә» соравына җавап бирергә өйрәтүне дәвам итү һәм предмет җыелмаларын «бер», «күп», «берәү дә юк» сүзләре белән билгеләү.

	4.	Түгәрәк, квадрат.	Түгәрәк белән квадрат турында күзаллаулар формалаштыру; кул хәрәкәтен тоемлау юлы белән фигураны тикшерү; аерым предметлардан төркем төзи һәм төркемнән предметларны аера белүләрен камилләштерү; бирелгән төркемгә керә торган барлык предметларга һәм аның аерым өлешләре өчен генә хас булган билгеләрне табу, төркемне төркемчәләргә бүлү; күп, бер, берешәр, берәү дә юк сүзләрен сөйләмдә активлаштыру. Уң һәм сул кулларны аеруда күнектерү.
Н О Я Б Р Ь	1.	Балаларның яшь үзенчәлекләрен һәм программа материалын ничек үзләштерүләрен исәпкә алып эшне ирекле планлаштыру.	
	2.	Бер, күп, берәү дә юк.	Балаларны алдан әзерләп куелган шартларда бер һәм күп предметлар табарга өйрәтү, предметларның санын «Бер паровоз, күп вагоннар», «Паровоз берәү, ә вагоннар күп» сүзләре белән белдерү. Түгәрәкне аерырга, атарга һәм капшамлы хәрәкәтләр белән тикшерергә, үлчәме (размеры) буенча түгәрәкләрне чагыштырырга өйрәтүне дәвам итү. Уң һәм сул кулларны аеруда күнектерү.
	3.	Озын-кыска, озынрак-кыскарак.	Берсе янына икенчесен куеп карау ысулы белән ике предметны озынлыгы буенча чагыштырырга, нәтиҗәләрне озын-кыска, озынрак-кыскарак сүзләре белән белдерергә өйрәтү Предметның охшаш һәм охшаш булмаган якларын аерып күрсәтә белергә, предметларның санын «бер», «күп», «берешәр», «берәү дә юк» сүзләре белән белдерергә өйрәтүне дәвам итү.
	4.	Бер-күп.	Балаларны алдан әзерләп куелган шартларда бер һәм күп предметлар табарга өйрәтү, предметларның санын «ә», «һәм» текркәгечләре кулланып җөмләләр ярдәмендә белдерү. Түгәрәк һәм квадратны формасы һәм төсе буенча аера, атый белүләрен ныгыту; кул хәрәкәтен тоемлау юлы белән фигураны тикшерүдә

			күнектерү. Пространство бәйләнешләрен «төбендә» (тәрәзә төбендә) бәйлек сүзе белән белдерү.
Д Е К А Б Р Ь	1.	Күп, никадәр-шулкадәр, бертигез.	Бер әйберне икенчесе өстенә куеп карау ысулы белән предметларның ике төркемен чагыштырырга, күп, никадәр-шулкадәр, бертигез сүзләренең мәгънәсен аңларга өйрәтү. Балаларны үз гәүдәләрендә дөрес ориентирлашуда, уң һәм сул кулларны аеруда күнектерү. Ике предметның озынлыгын бер әйберне икенчесе өстенә һәм бер әйберне икенчесе яны-на куеп карау ысулы белән чагыштырырга өйрәтүне дәвам итү, нәтиҗәне озын-кыска, озынрак-кыскарак сүзләре белән белдерү.
	2.	Күп, бертигез, никадәр-шулкадәр.	Берсе өстенә икенчесен кую ысулы белән ике тигез предметлар төркемен чагыштырырга өйрәтүне дәвам итү, чагыш-тыру нәтиҗәсен күп, бертигез, никадәр-шулкадәр сүзләре белән билгеләү. Берсе өстенә икенчесен кую һәм берсе янына икенчесен кую ысулы белән ике предметны озынлыгы буенча чагыштыру күнекмәсен камилләштерү, чагыштыру нәтиҗәсен озын-кыска, озынрак-кыскарак, озынлыгы буенча бертигез сүзләре белән билгеләү.
	3.	Күп, бертигез, никадәр-шулкадәр.	Берсе өстенә икенчесен кую ысулы белән ике тигез предметлар төркемен чагыштырырга өйрәтүне дәвам итү, сөйләмдә күп, бертигез, никадәр-шулкадәр сүзләрен активлаштыру. Балаларны төрле анализаторлар ярдәмендә күплекләрне зиһенгә алуда күнектерү. Озын-кыска, озынрак-кыскарак, озынлыгы буенча бертигез сүзләре кулланып, берсе өстенә икенчесен кую һәм берсе янына икенчесен кую ысулы белән ике предметны озынлыгы буенча чагыштыру осталыгы камилләштерү.
	4.	Киң-тар, киңрәк-таррак.	Берсе өстенә икенчесен кую һәм берсе янына икенчесен кую ысулы белән киңлеге буенча контраст булган ике предметны чагыштырырга өйрәтү, чагыштыру нәтиҗәсен киң-тар, киңрәк-таррак сүзләре белән билгеләү. Тигез ике төркем

			предметларын берсе өстенә икенчесен кую ысулы белән чагыштырырга өйрәтүне дәвам итү. Уң һәм сул кулларны аеруда күнектерү.
Г Ы Й Н В А Р	1.	Программа материалының үзләштерелешенә һәм икенче кечеләр төркеменең үзенчәлекләренә карап эшне ирекле планлаштыру.	
	2.	Өчпочмак.	Өчпочмак белән таныштыру: фигураны танырга һәм атарга өйрәтү, хәрәкәтне тою ысулы белән тикшереп карау. Ике тигез группа предметларын берсе өстенә икенчесен куеш карау ысулы белән чагыштыру осталыгын камилләштерү, чагыштыру нәтиҗәләрен күп, бертигез, никадәр-шулкадәр сүзләре белән билгеләү. Квадрат, түгәрәк сүзләрен дөрес атау һәм аера белү осталыгын формалаштыру. Ике предметны киңлеге буенча чагыштыруны ныгыту, киң-тар, киңрәк-таррак сүзләрен кулланырга өйрәтү.
	3.	Күп, бертигез, никадәр-шулкадәр.	Ике бертигез группа предметларын берсе янына икенчесен куеп карау юлы белән чагыштырырга, чагыштыру нәтиҗәләрен күп, бертигез, никадәр-шулкадәр сүзләре белән белдерергә өйрәтү. Ике предметны киңлеге буенча чагыштыру осталыгын ныгыту, нәрсәнең киңрәк, нәрсәнең таррак икәнен аерырга, киң-тар, киңрәк-таррак, киңлеге буенча бертигез сүзләрен кулланырга өйрәтүне дәвам итү.
Ф Е В Р	1.	Күп, бертигез, никадәр-шулкадәр.	Ике бертигез төркем предметларын берсе янына икенчесен куеп карау юлы белән чагыштырырга һәм чагыштыру нәтиҗәләрен күп, бертигез, никадәр-шулкадәр сүзләре белән билгеләргә өйрәтүне дәвам итү. Геометрик фигураларны (түгәрәк, квадрат, өчпочмак) аера һәм атый белүләрен камилләштерү. Үзеннән чыгып пространство юнәлешләрен билгеләүдә күнектерү һәм аларны өстә-аста сүзләре белән билгеләү. Тар-киң, таррак-киңрәк сүзләрен сөйләмдә кулла-нуны ныгыту.

А Л Ь	2.	Биек-тәбәнәк, биегрәк-тәбәнәгрәк.	Биеклеге буенча ике предметны чагыштыру алымнары белән таныштыру, биек-тәбәнәк, биегрәк-тәбәнәгрәк сүзләрен аңларга өйрәтү. Үзеңнән чыгып яссылык юнәлешләрен билгеләүдә күнектерү. Ике тигез группа предметларын берсе ягы-на икенчесен куеп карау ысулы белән чагыштыру осталыгын һәм күпләп, бертигез, никадәр-шулкадәр сүзләрен куллануны камилләштерү.
	3.	Программа материалының үзләштерелешенә һәм икенче кечеләр төркеменең үзенчәлекләренә карап эшне ирекле планлаштыру.	
	4.	Күп -аз, никадәр-шулкадәр.	Берсен икенчесенә кую ысулы белән ике тигез булмаган предметлар группасын чагыштырырга өйрәтү, чагыштыру нәтиҗәләрен күп-аз, никадәр-шулкадәр сүзләре белән белдерү. Үз гәүдәләре якларында (уң, сул) ориентирлашуда күнектерү. Биеклеге буенча ике контраст предметларны ча-гыштыра белүне дәвам итү, чагыштыру нәтиҗәләрен биек-тәбәнәк, биегрәк-тәбәнәгрәк сүзләре белән белдерү.
М А Р Т	1.	Күп-аз, никадәр-шулкадәр.	Берсе өстенә икенчесен һәм берсе янына икенчесен куеп карау ысуллары белән ике тигез булмаган предметлар группасын чагыштырырга өйрәтүне дәвам итү, чагыштыру нәтиҗәсең күп-аз, никадәр-шулкадәр, бертигез сүзләре белән билгеләү. Өскә-аска, көн-төн, иртә-кич сүзләрен куллануны ныгыту.
	2.	Күбрәк-азрак, никадәр-шулкадәр.	Предметларның тигез һәм тигез булмаган ике төркемен чагыштыру осталыгын камилләштерү, бертигез, никадәр-шулкадәр, күбрәк-азрак чагыштырмаларын сөйләмдә куллану. Ике предметны озынлыгы һәм биеклеге буенча чагыштыру ысулларын ныгыту, чагыштыру нәтиҗәләрен тиешле сүзләр белән белдерү. Түгәрәк, квадрат, өчпочмакны аера һәм атый белүдә күнектерү.

	3.	Программа материалының үзләштерелешенә һәм икенче кечеләр төркеменең үзенчәлекләренә карап эшне ирекле планлаштыру.	
	4.	Программа материалының үзләштерелешенә һәм икенче кечеләр төркеменең үзенчәлекләренә карап эшне ирекле планлаштыру.	
А П Р Е Л	1.	Өстенә, астына, эченә.	Өстенә, астына, эченә бәйлек сүзләре кулланып предметларның пространствода урнашуын билгеләргә өйрәтү. Сөйләмдә бертигез, никадәр-шулкадәр, күбрәк-азрак чагыштырмаларын кулланып предметларның тигез һәм тигез булмаган ике төркемен чагыштыра белүләрен ныгыту. Ике пред-метны зурлыгы буенча чагыштыруда күнектерү, чагыштыру нәтиҗәләрен озын-кыска, озынрак-кыскарак, бертөрле (бертигез) озынлыкта сүзләре белән белдерү.
	2.	Тоею органнары ярдәмендә күплекләрне кабул итү.	Үрнәк буенча (санамыйча һәм санын әйтмичә) предмет һәм авазлар санын кабул итәргә өйрәтү. Тиз-акрын сүзләренең мәгънәсен анлату. Бер предметны икенчесе өстенә кую, берсе янына икенчесен куеп карау ысуллары ярдәмендә ике бертигез һәм тигез булмаган предмет группаларын чагыштыруны, никадәр-шулкадәр, күбрәк-азрак, бертигез сүзләрен куллануны ныгыту. Ике предметны зурлык буенча чагыштыруда күнектерү, чагыштыру нәтиҗәләрен зур-кечкенә сүзләре белән билгеләү.
	3.	Тоею органнары ярдәмендә күплекләрне кабул итү.	Балаларны ничә уенчык торса (1-3 чикләрендә), шул кадәр хәрәкәт ясарга өйрәтү. Капма-каршы тәүлек өлешләрндә ориентирлаша белү осталыгын ныгыту: көн-төн,

Ь			кич-иртә. Табигать күренешләре (тәүлек өлешләре) турындагы белемнәрне ачыклау, тирәнәйтү.
	4.	Алда-артта, өстә-аста, сулда-уңда.	Предметның зурлыгын аерып алырга һәм күрсәтергә, бирелгән билгесе буенча төркемнән бер, күп предметларны аерырга өйрәтү. Баланы үзенә карата пространство юнәлешләрен аера белүдә һәм аларны алда-артта, өстә-аста, сулда-уңда сүзләре белән билгеләүдә күнектерү. Аерым предметлардан төркем төзү һәм шул төркемнән бер предметны аерып алу осталыгын камилләштерү.
МАЙ	1.	Геометрик фигуралар.	Бирелгән сыйфатлары буенча предметны төркемнән аерып алу осталыгы формалаштыру. Геометрик фигураларны төсе һәм зурлыгы буенча төркемләү.
	2.	Геометрик фигуралардан (түгәрәк, квадрат, өчпочмак) рәсемнәр төзү.	Балаларны билгеле бер рәсем төзү өчен әзер геометрик фигураларны (түгәрәк, квадрат, өчпочмак) танырга, атарга, сайларга, тезәргә һәм ябыштырырга өйрәтүне дәвам итү. Күплек, зурлык, форма, төс, яссылык, вакыт турындагы белемнәрне ныгыту.
	3.	Кабатлау	Балаларның ишетеп һәм тоемлап сиземләү тәҗрибәсен баету.
	4.	Программа материалын үзләштерүне һәм конкрет яшь төркеменең үзенчәлекләрен исәпкә алып эшне ирекле планлаштыру.	

Танып белү (әйләнә-тирә белән танышу)

Ай	№	Тема	Максат

С Е Н Т Я Б Р Ь	1.	Исәнме, балалар бакчасы!	Балалар бакчасы бинасында ориентлашырга өйрәтү. Бакча хезмәткәрләренә хөрмәт тәрбияләү. Зурлар белән аралашу күнекмәләрен үстерү.(Дыбина О.В. 22 бит)
	2.	Көз килде.	Ел фасылларының үзенчәлекләре белән таныштыру. Сүз байлыгын үстерү һәм активлаштыру. Табигатьнең матурлыгын күрә белергә өйрәтү. (Казыйханов В.С. Зарипова К.М.36 бит)
	3.	Яшелчә һәм җиләк –җимешләр.	Яшелчә һәм җиләк –җимешләр исемнәре исәбенә сүз байлыгын арттыру. Яшелчәләрне сыйфат билгеләре буенча танып белергә өйрәтү. (Казыйханов В.С. Зарипова К.М.38 бит)
	4.	Тылсымлы капчык.	Кеше кулы белән ясалган һәм табигать тарафыннан бирелгән предметлар турында төшенчә бирү; балаларның игътибарын, хәтерен, кабул итү сәләтен үстерү. Уенчыкларга сак караш тәрбияләү. (Дыбина О.В. 15 бит)
О К Т Я Б Р Ь	1.	Кыргый хайваннар.	Балаларның кыргый хайваннар турында белемнәрен киңәйтү. Хайваннарның атамаларын берлек һәм күплек санда әйтергә өйрәтү. (Казыйханов В.С. Зарипова К.М.58 бит)
	2.	Шәхси гигиена әйберләреннән дөрес файдалану.	Юыну әйберләре белән танышу, сабын, су, сөлге сүзләрен өйрәнеп, балаларның сүзлек байлыгын арттыру. Тиз истә калдырырга өйрәтү. Курчак үрнәгендә үз-үзеңне чиста тоту теләге тәрбияләү. (Казыйханов В.С. Зарипова К.М.48 бит)
	3.	Әти, әни һәм мин.	Гаилә турында күзаллау үстерү, гаилә әгъзаларын атый белергә өйрәтү. Якыннарга карата ярату, кайгырту хисләре тәрбияләү. (Дыбина О.В. 13 бит)
	4.	Безнең шәһәр.	Үзен яшәгән төбәк белән таныштыру. Гади сорауларга җавап бирү осталыгын үстерү. Балаларда үзең яшәгән шәһәргә мәхәббәт тәрбияләү. (Дыбина О.В. 29 бит)

Н О Я Б Р Ь	1.	Транспорт.	Транспорт төрләрен танырга, исемен әйтә белергә өйрәтү; өлкәннәр хезмәте белән кызыксыну уяту. (Дыбина О.В. 11 бит)
	2.	Табибка барабыз.	Табиб һөнәре турындагы белемнәрне үстерү. Логик фикер йөртү сәләтен үстерү. Шәфкатьлелек, кызгану хисе уяту. (Казыйханов В.С. Зарипова К.М.51 бит)
	3.	Киемнәр.	Өс киемнәрен һәм предметларны билгеләре буенча төркемнәргә бүлергә өйрәтү. Балаларда чисталык, пөхтәлек тәрбияләү. (Дыбина О.В. 14 бит)
	4.	Курчакның киемнәре.	Киемнәрнең өлеш кисәкләрен һәм төсләрен дөрес әйтә белергә өйрәтү. Логик фикерләү сәләтен үстерү. Үз киемнәренн тәртиптә тоту күнекмәләрен булдыру. (Казыйханов В.С. Зарипова К.М 46 бит)
	5	Курчакны урамга киендерү.	Курчакны урамга киендерү. Өс киемнәре исемнәрен кулланышка кертү. Гомумиләштерүче сүзләрнең мәгънәсен аңларга, киенү эзлеклелеген истә калдырырга булышу. Чисталык, пөхтәлек тәрбияләү. (Казыйханов В.С. Зарипова К.М.46 бит)
Д Е К А Б Р Ь	1.	Мониторинг	
	2.	Тиздән чыршы бәйрәме.	Балаларда күтәренке кәеф булдыру. Өйрәнелгән шигырьләрне, җырларны Кыш бабайга сөйләү теләге уяту. (Казыйханов В.С. Зарипова К.М.45 бит)
	3.	Гирлянда.	Балаларга гирлянда турында башлангыч белемнәр бирү, электр тогы турында гади төшенчә бирү. Төсләрне таный һәм аера белергә күнектерү. Кәгазь белән эшләгәндә бармаклар эшчәнлеген үстерү. (Дыбина О.В. 44 бит)
	4.	Чыршы бизибез.	Балаларның бәйрәм турындагы күзаллауларын баетуны дәвам итү; чыршы уенчыклары, аларның формалары, төсе, материалы белән таныштыру. Балаларда эстетик хисләр тәрбияләү.

Г Ы Й Н В А Р	1.	Кыш килде.	Ел фасылларының характерлы үзенчәлекләре белән таныштыруны дәвам итү. Логик фикерләү сәләтен үстерү. Табигатькә мәхәббәт тәрбияләү. (Казыйханов В.С., Зарипова К.М.42 бит)
	2.	Кар бөртеге, кун кулга.	Балаларның кар бөртекләре турында күзаллауларын формалаштыру. Табигать матурлыгына соклана белү хисләре тщрбияләү. Иң гади билгеләр – символлар кулланып, кар бөртегенең үзлекләрен әйтергә өйрәтү. (Зарипова З.М., Габдрахимова А.Х.31 бит)
	3.	Урманда кыш.	Ел фасылы үзгәрүнең кыргый хайваннарга тәэсире белән таныштыру. Балаларны кышлаучы һәм күчмә кошлар турында белемнәрен үстерү. Хайваннарга сак сараш тәрбияләү. (Карпухина Н.А. Конспекты занятий. 58 бит)
Ф Е В Р А Л Ь	1.	Йорт хайваннары һәм кыргый хайваннар.	Йорт һәм кыргый хайваннарны таный һәм аера белергә өйрәтү. Балаларны фикер йөртүгә өйрәтү. Хайваннарга карата михырбанлылык тәрбияләү. (Казыйханов В.С. Зарипова К.М.55 бит)
	2.	Фунтик белән ком ташу.	Балаларны әтиләр һөнәренә кагылышлы эш гамәлләрне белдерә торган сүзләр хисабына балаларның сүз байлыгын үстерү. Әтиләре хезмәтенә кызыксыну уяту. Әтиләргә хөрмәт тәрбияләү. (Дыбина О.В. 31 бит)
	3.	Без әтиләрне котлыйбыз.	23 февраль- Ватанны саклаучылар көне турында балаларга аңлату. Әтиләргә һәм Ватанны саклаучыларга хөрмәт тәрбияләү. (Карпухина Н.А. Конспекты занятий. 58 бит)
	4.	“Әнием-алтыным”	Әниләр һәм әбиләр хезмәте белән таныштыру. Әниләр хезмәтенә карата кызыксыну уяту. Әниләргә хөрмәт, мәхәббәт хисе тәрбияләү. (Дыбина О.В. 29 бит)

М А Р Т	1.	Алтын куллы әни.	Балаларны тукыма һәм аның үзлекләре белән таныштыру. Төрле һөнәр кешеләренә һәм әниләр хезмәтенә кызыксыну, хөрмәт тәрбияләү. Балаларның җавап бирү осталыгын үстерү. (Дыбина О.В. 30 бит)
	2.	Өлгерлек, җитезлек, кыюлык тәрбияләүдә халык уеннары.	Балаларда халык уеннары ярдәмендә җитезлек, өлгерлек, кыюлык һәм игътибарлылык тәрбияләү. Уен кагыйдәләрен төгәл үтәргә, тотнаклы булырга өйрәтү. (Закирова К.В., Кадыйрова Р.Ә., Балалар бакчасында әдәп-әхлак тәрбиясе. 99 бит)
	3.	Матрешкалар.	Балаларны халык иҗат иткән уенчыклар белән таныштыруны дәвам итү. Матрешкаларны ачарга һәм дөрес итеп җыярга өйрәтү, сүз байлыгын киңәйтү, активлаштыру; игътибарны, хәтерне, сенсор тою сәләтен, сорауларга җавап бирү осталыгын үстерү; халык иҗатына кызыксыну, уенчыкларга карата сакчыл караш тәрбияләү.
	4.	Яз килде.	Табигатьтәге үзгәрешләрне күрә белергә өйрәтү, язның характерлы үзенчәлекләре белән таныштыру. Күзәтүчәнлекне үстерү. Табигатькә мәхәббәт тәрбияләү. (Казыйханов В.С. Зарипова К.М.64 бит)
А П Р Е	1.	Яз килде.	Табигатьтәге үзгәрешләрне күрә белергә өйрәтү, язның характерлы үзенчәлекләре белән таныштыру. Күзәтүчәнлекне үстерү. Табигатькә мәхәббәт тәрбияләү. (Казыйханов В.С. Зарипова К.М.64 бит)
	2.	Агачлар, куаклар.	Агачлар, куаклар турындагы белемнәрне киңәйтү, аларның үзенчәлекле билгеләрен камилләштерү, исемнәрен әйтә белү. Бәйләнешле сөйләм күнекмәләрен үстерү. (Казыйханов В.С. Зарипова К.М.65 бит)
	3.	Тузганак чәчәк атты.	Яз билгеләрен ныгыту. Балаларда белем бирү эшчәнлегенә һәм бер-берсенә карата уңай мөнәсәбәтләр, матурлыкка соклану хисләре тәрбияләү. Әйләнә-тирә дөнья турында күзаллауларын киңәйтү. (Зарипова З.М., Габдрахимова А.Х.27 бит)

Л Ь	4.	Мониторинг	
М А Й	1.	Шау чәчәккә күмелеп утырган алмагачлар, шомыртлар.	Чәчәкләрен карау, тирә –юньгә хуш ис таратуларын билгеләү. Туган як табигате белән соклану һәм горурлану хисе тәрбияләү.
	2.	Чәчәкләр – тормыш яме.	Чәчәкләр исемнәре исәбенә сүз байлыгын арттыру, чәчәкләрне төсләре буенча аерырга өйрәтү. Иҗади фикер үстерү. Чәчәкләргә сакчыл караш тәрбияләү. (Казыйханов В.С. Зарипова К.М.66 бит)
	3.	Рәхмәт, җәй.	Балаларны яшелчәләрне, җиләк-җимешләрне тәме буенча аерырга өйрәтүне дәвам итү; яшелчәләр, җил-ләк- җимешләр, агачлар турындагы белемнәрне киңәйтү; балаларның игътибарын, кабул итү сәләтен үстерү; табигатькә карата сакчыл караш тәрбияләү.

Сынлы сәнгать эшчәнлеге (рәсем)

Ай	№	Тема	Максат
С Е Н Т Я Б Р Ь	1.	Тылсымлы таякчык	Балаларны карандаш (флома-стер) белән таныштыру һәм алар белән кулланырга өйрәтү, рәсем ясау барышына һәм нәтиҗәсенә кызыксыну уяту.Балаларны тыңларга һәм гади күнекмәләрне эшләргә өйрәтү.Балаларны рус шагыйре Н.В.Беловның «Карандаш» дигән ши-гыре белән таныштыру
	2.	Яңгыр.	Балаларны традицион булмаган рәсем ясау (бармак белән) техника-сы белән таныштыру. Штрих, буяуларны салмак төшерергә өйрәтү. Рәсем ясау шөгыленә кызыксыну уяту
	3.	Көзге яфраклар	Сызык, штрих, буялыш (мазки), тимгел-тимгел тапларны ритмик рәвештә төшерергә, пумаланы буяулы банкага пөхтә итеп манар-га, артык буяуны банка кырыена ышкып төшерергә, башка төсне манганчы, пумаланы юарга. Төс

			исемнәрен белүләрен ныгы-ту (кызыл, сары). Ә. Ерикейның «Күз» шигыре белән таныштыру.
	4.	Туплар тәгәриләр	Балаларда рәсем ясарга кызыксыну уяту. Балаларда төс һәм ритм хисен үстерүне дәвам итү. Ярдәмчеллек тәрбияләү. Ә. Бикчәнтәеваның «Туп-туп ту-быбыз» шигырен искә төшерү.
О К Т Я Б Р Ь	1.	Аю баласына бизәкле чынаяк	Декоратив эшчәнлеккә тарту, савыт силуэтын төрле бизәкләр белән бизәргә өйрәтү. Түгәрәк формалы предметлар-ны бертуктаусыз хәрәкәт белән ясарга һәм сурәтне буярга. Битне рәсемнәр белән тутыру осталыгын арттыру. «Өч аю» әкиятен искә төшерү.
	2.	Сукмак буйлап	Төрле зурлыктагы эзләрне та-нырга һәм тимгел-темгел таплар-ны ритмик рәвештә төшерергә өйрәтү. Балаларда пумаланы дөрес тотарга, пумала белән эшләү тех-никасын өйрәтүне ныгыту. Балаларда пөхтәлек тәрбияләү.
	3.	Төсле сабын күбекләре.	Түгәрәк формадагы предметларны ясауны, төсләрне белүне ныгыту; иҗади күзаллауны үстерү.
	4.	Ирекле рәсемләү.	Балаларны иҗади фикерләп, мөстәкыйль рәсем ясарга өйрәтү; үз эшләрен күреп соклану, канәгатьлек хисе тәрбияләү.
Н О Я Б Р Ь	1.	Матур һава шарлары.	Төрле зурлыктагы түгәрәк һава шарлары ясарга, каләмне дөрес тотарга өйрәтү; рәсемләүгә кызыксыну уяту.
	2.	Төрле төстәге кыршаулар.	Тоташ һәм өзек сызыклар белән түгәрәк форма сызарга өйрәтү; төсләр турында белемнәрне, төсләрне күзаллауны үстерү, пумала юу күнекмәләрен ныгыту;
	3.	Курчакның итәген бизибез	Түгәрәк формадагы предмет-ларны ясарга өйрәтү, рәсем барышында турле төстәге каран-дашлар куллану. Төсләрне аера белергә өйрәтү, (кызыл, сары, яшел, зәңгәр). Рәсемне альбом битендә дөрес урнаштырырга өйрәтү.
	4.	Минем бияләем	Яңа рәсем ясау техникасы белән таныштыру (бөке белен кулла-ныпп). Бөтен өслекне түгәрәкләр яисә буйчыклар белән тутырырга өйрәтергә. Җылы, йомшак, уң-сул төшенчәләрен ныгыту. В. Лифшицның

			«Рукавички» ши-гыре белән таныштыру.
Д Е К А Б Р Ь	1.	Үзең теләгән матур әйбер яса.	Үзлектән уйлап ясый белү, үз теләгеңне тормышка ашыра белү күнекмәләрен үстерү; Мөстәкыйльлек һәм иҗат итү теләге уяту.
	2.	Чыршы урманда үсә	Музыкаль әсәр буенча гади сюжетлы, төрле зурлыктагы рәсемнәр ясарга өйрәтү. Бармаклар белән ясау күнекмәсен ныгыту. Балаларның активлыгын, иҗат иркенлеген арттыру. Беманның «В лесу родилась ёлочка» җырын искә төшерү.
	3.	Бизәлгән чыршы	Халыкара Яңа ел бәйрәменә карата балалар күнелендә кызыксыну уяту. Чыршының ботакларын дөрес юнәлештә күрсәтергә өйрәтү. Композиция күнегүнәрен ныгы-тырга (сурәтне үзәктә урнашты-рырга» сүрәт зурлыгын кәгазь бите белен чагыштырып рәсем ясарга). Балалар күңелендә матур» бизәлгән чыршы ясарага кызыксыну уяту.
	4.	Күңелле түгәрәкләр. Утлар һәм шарлар белән Яңа ел чыршысы.	Бәйрәм чыршысы образын бирергә, бизәргә өйрәтү; Алсу һәм зәңгәрсу төсләр белән таныштыру.
Г Ы Й Н В А Р	1.	Кыш	Сызыклы буялыш (мазки), рит-мик рәвештә төшерергә өйрәтү. Балаларга таныш булган пред-метларны ясауны ныгыту(агач, скамейка, горка). Эстетик тәрбияне үстерү: тирә-як табигатькә сакчыл караш
	2.	Кар ява.	Сызык, штрих, буялыш (мазки), тимгел-тимгел тапларны ритмик рәвештә төшерергә өйрәтү, тау сүрәтен төшергәндә авыш сызыклар куллануны дәвам итергә.Балаларны кагазь битендә ори-ентлашырга өйрәтү: кар ява - өстән аска, җирдә (аста) — тау. Балаларда төс хисен үстерү, исемнәрен ныгыту.
	3.	Кар бабайлар.	Рәсемдә кызыклы кар бабайлар образы тудыруга теләк уяту, тиешле төсләрне кулланып, дөрес итеп эшләргә өйрәтү, үз рәсеме турында сөйләргә өйрәтүне дәвам итү.

Ф Е В Р	1.	Ирекле рәсемләү	Иҗади фикерләү, иҗади күзаллауны үстерү, иҗат итү теләге уяту. Буяу һәм пумалалар белән эшләү күнекмәләрен үстерү.
	2.	Куянны рәнҗеттеләр	Балаларга куян рәсеме ясарга өйрәтү. Рәсем ясау барышында аның пропорциясен саклауны ныгыту (гәүдә - зур, баш - кечерәк, койрык - кечкенә,

А Л Ь			колоак - озын). Куян образын сурәтләргә һәм кәгазъ битенә урнаштырырга өйрәтү. Табигат белән кызыксыну һәм аны ярату хисләре формалаштыру.
	3.	Әтигә матур чәчәкләр	Рәсемне төрле алымнар кул-ланып эшләргә өйрәтү, (төшерү, ясау) . Рәсемне тулыландырырга өйрәтү. Композицияләү хисен үстерү. Якыннарына карата җылы хисләр уяту.
	4.	Самолетлар оча	Берничә өлештән торган предметны ясарга өйрәтүне дәвам итү; төрле юнәлештә турылар үткәрергә өйрәтү, нәзакатьлелек тәрбияләү.
М А Р Т	1.	Әнигә булышабыз	Балаларны дүртпочмаклар ясарга өйрәтү. Буяу ысулларны кабатлау. Пөхтә эш күнекмәләрен формалаштыру. Дүрт почмакның озын, кыска яклары һәм почмак тәшенчаләрен формалаштыру. Төсләрне белүләрен ныгыту. Рәсем ясау шөгыленә кызыксыну уяту. искә төшерү.
	2.	Мимоза чәчәге	Бармак белән ясау техникасын ныгыту. Төс исемнәрен белүләрен ны-гыту, төсмерләр белән таныш-тыру. Сурәтләнүче предметка туры килгән төсне сайлап алырга өйрәтү. Үз эшләренә нәтиҗә ясату.
	3.	Дымка уенчыклары	Балаларда төрле халыклар мәдәниятына, сәнгатенә соклану хисе тәрбияләү. Балаларны рус халык уенчы-клары белән таныштыруны дәвам итү. Уенчыкларга карата соклану хисе уяту. Дымка уенчыкларын бизәргә өйрәтү, (нокталар, түгәрәкләр, боҗралар). Карандашлар белән эшләүне ныгыту, (акбур, фломастер)
	4.	Матрешкалар бизәү	Рәсемләү өчен кирәкле төстәге карандашларны сайлап алырга өйрәтү. Балаларда төсләр тойгысы һәм иҗади күзаллауны үстерү.
А П Р Е Л Ь	1.	Кояш, кояш чык!	Нурлары төрле якка таралган кояш рәсеме ясарга өйрәтү. Сүзлек байлыгын арттыру. Предметларның сызык аша конту-рын билгеләргә өйрәтү. Рәсемне тулылындырырга өйрәтүне дәвам итү. Төсләрне, форманы белүләрен ныгыту. Балаларның активлыгын һәм иҗат иркенлеген арттыру. Татар халык уены «кояш чык» белән таныштыру.
	2.	Яз килде	Буялыш (мазки), тимгел-тап-ларны ритмик рәвештә төшерергә өйрәтүне дәвам итү. Композиция күнекмәләрен үстерү. Астан өскә, өстә, аста төшенчәләрен формалаш-

			тыру. Эстетик тәрбия бирү: туган җир табигатнең матурлыгына уңай эмо-циональ караш тәрбияләү. Табигать күренеше - язгы тамчы, балаларда зур кызыксыну уяту» Балаларны Әхмәт Ерикәйнең «Тышта яз» дигән шигере белән та-ныштыру
	3.	Болында тузганаклар	Сюжетлы рәсем ясарга кызык-сыну уяту. Рәсемне кәгез битендә дөрес итеп урanштыруны дәвам итү. Табигать почмагының матурлы-гын күрә белергә өйрәтү. Бала-ларда туган якка, үсемлекләр дөньясына карата мәхәббәт хисе тәрбияләү. Рәсем ясау дәресләренә кызык-сыну уяту. Балаларны тыңларга һәм гади күнекмәләрне эшләргә өйрәтү. О. Высотскойның «Одуванчик» шигыре белән таныштыру.
	4.	Матур келәм	Тоташ сызык белән турыпочма-клык ясарга өйрәтү. Турыапочмак формасын буярга өйрәтүне дәвам итү. Балаларда төс һәм форма хисен үстерү. Нәтиҗәгә кызыксыну тәрбияләргә
МАЙ	1.	Бәйрәм картинасы.	Бәйрәмнән алган тәэсирләрен рәсемдә чагылдырырга, үзләре ясаган рәсемнәре турында сөйләргә өйрәтү, теләкләрен үстерү; буяу белән эшләү күнекмәләре булдыру.
	2.	Ирекле рәсем ясау	Иҗади фикерләү, иҗади күзаллауны үстерү, иҗат итү теләге уяту. Буяу һәм пумалалар белән эшләү күнекмәләрен үстерү.
	3.	Могҗиза агачы.	Балаларны бергә эшләргә өйрәтү. Балаларга таныш булган пред-метларны ясату.Балаларның уй-хыялларын ныгыту. К.И. Чуковскийның "Чудо-дерево" әсәрен искә төшерү.
	4.	Җәй килә	Балаларга таныш булган предметлардан сюжет берләштерергә өйрәтүне давам итү. Карандаш белән рәсем ясау техникасын ныгыту (акбур, фломастер). Балаларны табигатьне яратырга өндәү.

Сынлы сәнгать эшчәнлеге (әвәләү)

Ай	№	Тема	Максат

С Е Н Т Я Б Р Ь	1.	Әвәләргә өйрәнәбез	Балчыкның үзлекләре белән (йомшак, кисәкләргә аерырга, әвәләргә мөмкин) таныштыруны дәвам итү. Балаларда әвәләү шөгыленә кызыксыну тәрбияләү. Балаларны пөхтә, матур эшләргә өйрәтү.
	2.	Керпе өчен алмалар	Балчыкны кул белән тәгәрәтеп әвәләү. Балаларда туган як табигате, хайваннарыны белән танышу теләген уяту. Балаларда үз эшләренең нәтиҗәсенә шатлану хисе булдыру
О К Т Я Б Р Ь	1.	Тиен өчен чикләвек	Балаларны төрле зурлыктагы түгәрәк формаларны әвәләргә өйрәтүне дәвам итү. Балаларның уйнау теләген арттыру. Балаларда туган як табигатенә сакчыл караш уяту. Хайваннарга карата сакчыл караш тәрбияләү.
	2.	Әбием өчен кәсә	Халык иҗаты әйберләре аша балаларны төрле халык мәдәнияте белән таныштыруны дәвам итү. Төрле халыкларның сәнгать әйберләренә, мәдәниятына соклану. Касә әвәләргә, аны бизәргә өйрәтү. Балаларда уен ниятен үстерергә. Балаларда өлкән кешеләргә ка-рата ярату, хөрмәт хисе үстерү. Р. Вәлиеваның «Әбиләргә бара-быз» шигырен искә төшерү.
Н О Я Б Р Ь	1.	Машина	Балаларны иҗади яктан үстерергә. Балаларга әвәләнгән фигура-лардан күмәк композиция төзергә тәкъдим итү. Балаларда күмәк эшнең нәтиҗәсен күрүдән шатлану хисләре уяту.
	2.	Башня	Берничә өлеш кисәкне берләштерергә өйрәтү; чиста,пөхтә эшләү күнекмәләрен үстерү.
Д Е К А	1.	Яшел чыршы	Сүрәтне өлешләр буйлап төзергә өйрәтергә (озын, тигез кәүсә, кыска ботаклар). Балаларны бизәү плас- тиналар әвәләргә һәм чыршы сүрәтен рәсем шөгелендә төшерергә хәзерләргә. Балаларда үзләре тудырган су-рәттән шатлык хисләре уяту. Пөхтә эш күнекмәләрен

Б Р Ь			формалаштыру. Татар шагыйре Р. Вәлиеваның «Яңа ел» шигыре белән таныштыру.
	2.	Кар бабай	Әвәләү эшчәнлегендә кызыксы- ну тудыру. Балаларны балчык йомарламыннан кечерәк кисәкләрне аерып алырга, балчыкны кул белән турыга тәгәрәтеп әвәләүне ныгыту. Балаларда эшнең нәтиҗәсен күрүдән шатлану хисләре уяту.
Г Ы Й Н В А Р	1.	Җимлектәге зур һәм кечкенә кошлар.	Кош образын бирергә өйрәтү, аның башын, койрыгын дөрес итеп әвәләргә өйрәтү.
	2.	Нәрсә әвәләгәнемне танып бел	Баларның шөгельләрдә алган бе- лемнәренә нигезләнеп төрле пред- метлар әвәләү, (алма, чикләвек). Төс хисен үстерү, бармак эшчән- лекләрен арттыру. Эшнең нәтиҗәсе турында әңгәмә ясау. Балаларны пөхтәлеккә өндәү.
Ф Е В Р А Л Ь	1	«Куян — озын колак, кысык куз, кыска койрык»	Әвәләү ысуларын ныгыту. 2-3 кисәктән торган предметларны, бер-берсенә кысып ябыштыру юлы белән әвәләргә өйрәтү. Башын һәм гәүдәне тәгәрәтеп, кылакларын турыга әвәләргә өйрәтү. Берничә өлештән торган гадирәк предметларны тоташтырыга өйрәтү. Балаларда мөстәкыйльлек, ак-тивлык, иҗат тәрбияләү, шатлык хисләр уяту, сөйлем телен үстерү.
	2.	Зур һәм кечкенә очкычлар.	Ике өлештән торган предметлар әвәләү күнекмәләрен үстерү, пластилинны ике тигез өлешкә бүләргә өйрәтү.
М А Р Т	1.	Аумас курчак.	Бер формадагы, төрле зурлыктагы берничә өлештән торган предмет әвәләргә өйрәтү; әвәләгән әйберне вак детальләр белән бизәргә кызыксындыру, теләк уяту.
	2.	Әниемә күчтәнәч	Түгәрәк формадагы күчтәнәчләр әвәләргә өйрәтү, ал арны дөрес итеп терле үрнәкләр бәлән бизәргә өйрәтүне дәвам итү. Балаларның активлыгын һәм иҗат иркенлеген арттыру. Әниләренә карата хөрмәт хисе тәрбияләү.
А П Р Е	1.	Мин күңелле чыпчык	Балалрның күңелләрен күтәрү, кош әвәләү теләге булдыру. Берничә кисәктән торган пред-метлар ясарга өйрәтүне дәвам итү. 2-3 кисәктән торган предметлар-ны, бер берсенә кысып ябыштыру юлы белән әвәләргә, бармак очла-ры белән чеметеп ясарга (кыйрык, бырыны) өйрәтү. Балларда кошларга карата сакчыл караш

Л Ь			тәрбияләү.
	2.	Чеби әвәләү.	Балаларда кечкенә чебиләр әвәләргә кызыксыну уяту. Берничә кисәктән торган пред- метларны әвәләргү өйрәтүне дәвам итү. Чеметеп ябыштыру алымын ныгыту. Балаларда төс, форма хисен үстерү. Балаларда шатлык хисе уяту.
М А Й	1.	Теләк буенча әвәләү	Мөстәкыйль, теләк буенча әвәләү күнекмәләрен үстерү, әвәләгән әйбере турында сөйләргә өйрәтүне дәвам итү.
	2.	Корт (гусеница)	Балаларны ике өлештән тор-ган төрле предметлар әвәүләргә өйрәтүне дәвам итү. Предметлар-ны куплек санда эәйтергә өйрәтү. Табигатьтә бөҗәкләрне күзәтергә кызыксыну үстерү. Балаларда иҗади күзаллаулар булдыру

Сынлы сәнгать эшчәнлеге (кисеп-ябыштыру)

Ай	№	Тема	Максат
С Е Н Т Я Б Р Ь	1.	Миләш мәрҗәне	Түгәрәк сәйләннәрне сызылган сызыкка пөхтә итеп урнаштыру. Балаларда эстетик караш тәрбияләүне дәвам итү. Эш барышында пөхтәлеккә өндәү. Туган як халкынын мәдәнияты белән таныштыруны дәвам итү.
	2.	Туплар юлдан тәгәриләр.	Җилемләү ысулына өйрәтү, эшләү барышында игътибарлылык үстерү; чисталык, пөхтәлеккә күнектерү.
О К Т Я	1.	Парк сукмакларында керпе эзләре	Балаларга яфракларны төсләренә карап аралаштырып куярга өйрәтү. Җилемне пумалага кирәк кадәр генә алырга, әзер формаларга җилемне клеенка өстендә сы- ларга, чүпрәктән файдаланырга өйрәтү. Балаларда туган якларына мәхәббәт, ачык матур күренешләргә кызыксыну уяту.

Б Р Ь	2.	Йортлардагы төрле төсле утлар.	Түгәрәк формадагы сурәтләрне ябыштыру күнекмәләрен үстерү, төрле төстәге түгәрәкләрне чиратлаштырып ябыштырырга өйрәтү, төсләрне белү күнекмәләрен ныгыту.
Н О	1.	Йөк машинасы.	Берничә өлештән торган предметны төзү, дөрес җилемләү күнекмәләренә өйрәтү; зурлык һәм форма турындагы белемнәрен ныгыту; иҗади фикерләү сәләтен үстерү.
Я Б Р Ь	2.	Тасма бизәү.	Квадрат белән таныштыру; түгәрәк белән квадратны чагыштырырга, чиратлаштырып ябыштырырга өйрәтү; төсләрне белү күнекмәләрен үстерү, мөстәкыйль эшләүгә теләк уяту.
Д Е	1.	Матур шарлар	Әзер формаларны төс буенча чиратлаштырып ябыштыруны кунектерергә. Җилем белән эшләүне автоматлаштыру. Төс (кызыл, сары, зәңгәр, яшел) һәм ритм хисен үстрерү. Балаларда күмәк эшнең нәтиҗәсен күрүдәншатлык хисе уяту.
К А Б Р Ь	2.	Бизәлгән чыршы	Балаларга берничә кисәктән торган сурәтләр ясарга өйрәтү. Геометрик фигураларны, төсләрне, формаларын аерырга өйрәтүне дәвам итү. Предметларның охшаш якларын табарга өйрәтү.
Г Ы	1.	Кар бабай	Түгәрәк форма, төрле зурлыклар турындагы белемнәрен ныгыту; өлешләрдән бөтен җыярга өйрәтү.
Й Н В А Р	2.	Паравоз	Берничә кисәктән торган предмет ясарга өйрәтүне дәвам итү. Балалрга үзләре теләгән төрле төстәге кисәкләрне кәгазьгә та-ратып салырга һәм билгеле бер тәртиптә тезеп ябыштырырга өйрәтүне дәвам итү. Кисеп ябыштыруны чиратлаштыру.
Ф Е В Р	1.	Акбайга җылы келәм	Геометрик фигураларны һәм та-бигый материалларны форма һәм төсләре буенча чиратлаштырырга өйрәтү. Балаларда ритм һәм төс хисен үстерү. Буй, төс исемнәрен (кызыл, сары) һәм киңлектә урынны билгеләү осталыгын ныгыту. Җилем белән пөхтә эш итергә

А Л Ь			йөрәтү. Тәрбиячене тыңларга, эшне нәтиҗәле үтергә осталыкны тәрбияләү. Хайваннарга сакчыл караш тәрбияләү.
	2.	Машина	Композиция хисен үстерү. Әзер формаларны билгеле бер тәртиптә ябыштырырга өйрәтүне дәвам итү. Пөхтә эш күнекмәләрен формалаштыру.
М А Р Т	1.	Әниемә бүләккә умырзая чәчәге.	Балаларны берничә кисәктән торган сурәт төзергә өйрәтү. Балаларда матур бүләк ясарга омтылыш уяту. Эстетик караш тәрбияләү, образлы күзаллаулар тудыру.
	2.	Матур тастымал	Балаларны кәгазь битендә шак-мак формасындагы бизәк ясарга, бит почмакларына, бертөсле зур түгәрәкләр урнаштырырга, алар өстенә кечкенә икенче төстәге түгәрәкләр куерга өйрәтергә. Композиция төзү күнекмәсен дәвам итү, төсләрне чагыштырырга өйрәтү. Эстетик тәрбия бирү: башка-лар янында үз-үзеңне тотарга өйрәтү, ярдәмчеллелек, пөхтәлек тәрбияләүне дәвам итү.
А П Р Е Л Ь	1.	Сыерчык оясы.	Берничә өлештән торган предмет сурәтләргә өйрәтүне дәвам итү; геометрик фигуралар (турыпочмак, өчпочмак, түгәрәк) турындагы белемнәрен ныгыту; эшкә кызыксыну тәрбияләү.
	2.	Нурлы кояш	Кисеп ябыштыруда кояш образы тудыру. Кәгезь биттәндә предметларны дөрес урнаштыру, төслерләрне белүләрен ныгыту. Балаларда күмәк эшнең нәтиҗәсен күрүдән шатлану хисләре уяту. Әрмән халык җыры «Кояш кайда йоклы?» белән таныштыру.
М А Й	1.	Бәйрәм үремнәре	Әзер кәгазь буйчыгына компо-зицияне һәм төсләрне уйлап әзер формаларны ябыштыру (шарчы-клар, сәйләнләр, шапылдаткычлар). Кисеп ябыштыру күнекмәләрен ныгыту. Төс һәм ритм хисен үстерү. Балаларны тыңларга һәм гади күнекмәләрне эшләргә өйрәтү. Эш барышында балаларда сабырлык, пөхтәлек хисен тәрбияләү. Балаларда күмәк эшнең нәтиҗәсен күрүдән шатлак хисе уяту, шатлык хисләре, бәйрәм рухын булдыру.
	2.	Тиздән җәй	Әзер фигуралардан, компози-ция төзергә өйрәтү. Мөстәкыйль рәвештә күбәләкләргә, чәчәкләргә урын табып урнаштыру. Рәсемне биттә матур итеп урнаштырырга өйрәтүне дәвам итү. Балаларны эстетик яктан тәрбияләү: туган якның табигать матурлыгына уңай эмоциональ караш тәрбияләү.

Кечкенәләр төркемендәге балаларга юл йөрү кагыйдәләрен өйрәтү буенча перспектив план.

№	Темасы	Максаты	ае
1.	Уен – шөгыль.“Кем ераграк сикерә?”, ”Кем капчыкны ераграк ыргыта?”	Балаларны пространство да ориентлашырга өйрәтү,сөйләм күнекмәләрен үстерү, “ерак – якын”, “монда”, “тегендә” төшенчәләрен анлату.	сентябрь
2.	Территория буенча прогулка.Уен:”Куянны табыйк”.	Балаларга “анда”, “монда”,“аста”,”өстә” төшенчәләрен аңлату, дус – тату уйнауларына ирешү.	
3.	Уен: “Минем янга йөгерегез”.	Балаларны сигнал буенча бер – берсенә бәрелмичә йөгерергә өйрәтү.	
4.	Рәсем ясау.	Балаларга йомгакларны аста, өстә, кырда, зур, кечкенә итеп ясарга өйрәтү.	
5	Урам белән танышу . Хәрәкәтле уен “Чып-чыклар һәм машина”	Урам һәм анда үзеңне тоту кагыйдәләре ту-рында башлангыч күзалалуларны үстерү .Ба-лалаың урам ,юл,тротуар,йөк һәм җиңел ма-шиналар турындагы күзаллауларын төгәл билгеләү.Хәтер һәм бәйләнешле сөйләм үстерү.	октябрь
6.	Дидактик уен “Автобусны ясап бетер”	Хыял,күз алдына китерүне үстерү. Уен эчтәлеге:башлаган автобус рәсемен ясап бетерергә.	
7.	Трансрпорт төрләре.	Балаларны транспорт төрләре белән та-ныштыру,аларда игътибарлылык ,ярдәмчел-лек ,хәлгә керә белү сыйфатлары тәрбияләү	
8.	Шәһәр транспорты белән танышу:трам-вай һәм троллейбус. д/уен “Светофор”	Автобус һәм аның өлешләре белән танышу, пассажир турында башлангыч мәгълүмат бирү велосипед йөртү күнекмәләрен үстерү,машина йөртүчегә ихтирам тәрбияләү.	
9.	Дидактик уен”Автомо-бильне төзәт”.	Күрсәтмә-гамәлле фикерләүне,игътибарны,төп детальләрне аерып күрсәтү күнекмә-ләрен үстерү,күрү ,игътибарын үстерү.	ноябрь
10.	Автобус белән танышу.	Балаларны җәмәгать транспортында үзлә-рен тоту кагыйдәләре белән таныштыру;транспорт чарасы буларак “автобус”тө-шенчәсе б/н	

		таныштыру,”пассажир”,”транспорт йөртүче” төшенчәләрен аңла-ту.Игъти- бар белән хәтерне,сорауларга җавап бирү күнекмәләрен үстерү.	
11.	Уен.”Төсле автобуслар”	Төсләрне, формаларны аера һәм чагыштыра белергә өйрәтү, автобуста үз – үзеңне тота белү күнекмәләрен үстерү.	
12.	Кисеп ябыштыру шөгыле: “Төрле төстәге түгәрәкләр	Предметларны төсләре һәм формалары буенча аера белергә өйрәтү.	
13.	”Йөк һәм маршрут буенча йөрүче тран-спорт чаралары”	Транспорт төрләре турындагы белемнәрне формалаштыруны дәвам итү.	
14.	Шәһәр урамы.	Балаларны шәһәр урамы һәм аның төп өлешләре белән таныштыру.	
15.	Җәяүлеләр һәм пасса-жирлар өчен кагый-дәләр.	Җәяәүлелеәр өчен булган кагыйдәләр б\н таныштыруны дәвам итү.	
16.	Экскурсия “Авыл урамнарыда транспорт хәрәкәтен күзәтү”.	Балаларны юл йөрү кагыйдәләре белән та-ныштыруны дәвам итү,урамда дөрес йөрергә өйрәтү;җәяүлелеәр өчен булган кагыйдәләрне өйрәнү.	
17.	Төсләр иленә сәяхәт.	Юлларда үзеңне хәвефсез тоту күнекмәләрен үстерү.	январь
18.	Хәрәкәтле уен “Миңа таба йөгерегез”уйнау..	Ишетү игътибарын үстерү.	
19.	Дидактик уен “Кыен виражлар”.	Бармаклар хәрәкәтләнүен ,игътибарны,ике үлчәүле киңлектә (кәгазь битләрендә)ори-ентлашуны үстерү.	
20.	Транспорт төрләре сүрәтләнгән рәсемнәр карау.	Балаларны трапспорт төрләрен аера белергә өйрәтү.	Февраль
21.	Шундый төрле машиналар.	Юл хәрәкәтендә машиналарны аера белү күнекмәләрен формалаштыру.	
22.	Үстерешле уен “Тапкыр җәяүле”	Эзләнүле фикерләүне үстерү. Игътибарлылык,күзәтүчәнлек тәрбияләү.	
23.	Трамвай һәм троллей-бус белән таныштыру.	Балаларны яңа транспорт төрләре-трамвай , троллейбус белән таныштыру,аларның башка транспорттан аермалы якларын аңлату.	

24.	Светофорны күзәтү.	Светофор сигналларын өрәнү.	март
25.	Светофор.	Балалрны светофор төсләрен ерырга,тәрбияче күрсәткән төскә туры китереп хәрәкәт итәргә өйрәтү.Игътибарлылык,күзәтүчәнлек тәрбияләү.	
26.	Үстерешле уен “Дөрес светофорны эзләп тап”	Балаларның сенсор сәләтләрен,предменың төс һәм формаларын тану һәм әйтеп бирү күнекмәлә- рен үстерү,светофор сигналларының мәгънәлә-рен аңлауларын ныгыту.	
27.	“Светофорның төслә-ре “хәрәкәтле уенын уй-нау.	Балаларның светофорның вазифасы һәм сигнал-лары турындагы күзаллауларын ныгыту.төсләр турындагы күзаллауларын ныгыту.	
28.	Транспорт төрләре һәм аларның аермалыклары	Балаларны транспорт төрләрен аерырга өйрәтү.	апрель
29.	Үстерешле уен “Кем нәрсәдә бара”	Уен вакытында кулның ирекле хәрәкәтләрен һәм күрү-хәрәкәт итү координациясен үстерү.Бала- ларның транспортта үзләрен тоту кагыйдәләре турындагы белемнәрен киңәйтү.Транспорт төр-ләрен аеру күнекмәләрен ныгыту.	
30.	“Атлар” хәрәкәтле уенын уйнау.	Җигүле транспорт белән таныштыру,ишетү игътибарын үстерү.	
31.	Автомашинаны исеңдә калдыр.	Күрү игътибарын үстерү.	
32.	“Безнең урамыбыз”.	Ике үлчәмле киңлектә ориентлашуны үстерү, рольләрне башкару күнекмәләрен формалашты-ру,балаларның пассив һәм актив сүзләрен баету.	май
33.	“Үз төсеңне эзләп тап” хәрәкәтле уенын уйнау.	Бүлмә эчендә җиңел ориентлашу күнекмәсен ка- милләштерү,ишетү игътибарын үстерү,төп төсләрне кабатлау.	
34.	Транспорт төрләре турында табышмаклар әйтү.Юл макетын кулланып машиналар белән уйнау.	Балаларның транспорт төрләре турындагы белемнәрен ачыклау.Балаларга юл йөрү кагый -дәләрен өйрәтүне дәвам итү.	
35.	Якындагы урамга экскурсия	Юл хәрәкәте, тротуар, машиналар турындагы белемнәрен тулыландыру.	

36.	Йомгаклау дәресе:”без барабызг.барабыз,бара-быз”	Балаларның транспорт төрләре турындагы белемнәрен ныгыту;әйләнә-тирә мохиткә кызыксыну тәрбияләү.	

1.А.Галеева,С.М.Гаффарова “Мәктәпкәчә яшьтәге балаларны юлларда үзләрен хәвефсез тоту кагыйдәләренә өйрәтү дәресләре циклы” Казан 2010
2.Р.Ш.Әхмәдиева,Е.Е.Воронина,Р.Н.Миңнеханов һ.б.”Мәктәпкәчә яшь-тәге балаларны юлларда үзләрен хәвефсез тоту кагыйдәләренә өйрәтү” Казан 2008
3.З.М.Зарипова,Р.С.Исаева”Үстерешле уеннар” Казан 2013

Пронумеровано, прошнуровано
67 листа
Заведующий МБДОУ №131 «Лучики»
Литвинцева Л.С..